

Theophili Raynavdi Societatis Iesv Theologi, Opera Omnia

Tam hactenus inedita, quàm alias excusa, longo Authoris labore aucta & emendata : Accessit Tomvs Integer Complectens Indices Septemdecim in vniversum Opus, omnium quotquot prodierunt locupletissimos, Qvibus Absolvts Divinae Av Humanae Eruditionis Thesaurus Orbi literato aperitur ; Adiectus est ...

Raynaud, Théophile

Lugduni, 1665

Capvt IV. De naturalibus & supernaturalibus perfectionibus, voluntatis humanæ Christi Domini.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79561](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79561)

entia. Nam et supra tradidimus, Christum à primo conceptionis momento meritis, prælucente voluntati ali-quo actu scientiæ supernaturalis viatoribus consensu, quæ nulla in Christo fuit præter infusam. Si ergo Christus, tunc ob organorum indispositionem non potuit conuertere ad phantasmata, manifestè effici-entia scientiæ infusæ vsum in Christo non eguisse præ-licita conuersione. Accedit quod legitima causa ne-cessitatis quæ premittitur, ut inter intelligendum con-uerteretur ad phantasmata, non habet locum circa scientiam infusam. Dimissis autem varijs necessitatibus illas exponendæ rationibus illegitimis, de quibus suo loco plenè est actum, vera causa est quæ à D. Thoma insinuat, varijs locis signatis à Capreolo in 1. d. 3. 5. q. 1. ad 1. Aureoli contra 2. & tangitur etiam à Scoto in 4. d. 4. 5. q. 1. ad 3. ac in 1. d. 3. q. 6. littera R. & S. & à Mayronio ibid. quæst. 1. o. dub. 3. nec non ab Ochamo in 4. quæst. 12. art. 1. ad 1. in fine quæstionis. Nimirum obiecto nostrum intellectum quippiam speculante conuertere ad phantasmata, quia species quibus specula-mur, hæc sunt à sensibus tanquam administris, quos quæ animam est forma corporis, eique in hoc statu obli-gatur, ut loquitur D. Thomas 3. p. quæst. 1. art. 2. ne-cessè est præbere animæ ministerium aliquod, circa il-las operationes quarum principia hausta sunt à sensi-bus, & à quibus etiam initium cepit earum exerci-tium. Præbent autem sensui potentia ministerium aliquod ad operationes illas, determinando denuò intellectum ut primò fecerunt, cum intellectui ad pri-mam intellectionem, & specierum fabricationem præ-tererent. Nam quamvis interdum origo cogitandi vlti-mus de re aliqua, videatur proficisci à voluntate cui intellectus debet præluere: tamen sicut prima intel-lectionis illius prælucentis inchoatio, ortum habuit à determinatione phantasiæ, ita etiam cum voluntas applicatur ad intellectum ad profundiorum vel vlti-morum intellectionem de re quapiam, aut certè ad co-gitationem rei alterius, connexæ cum re iam cogita-tæ, tunc voluntas prius natura applicat phantasiam, & hæc rapit intellectum ad intellectionem phantasiatio-nis respondentem, non contra: ut patet ex eo quod cum phantasma ob materialitatem suam corrumpitur, non possumus intelligere aut recordari rem præcogni-tam: quod tamen non esset factum operosum, si esset in potestate intellectus abripere phantasiam. Ex his ergo perspicue efficitur, fundamentum quo nititur nostra in hoc statu necessitas conuersionis ad phantasmata, deficere in vfu scientiæ Christi infusæ.

Hinc verò vltierius inferre licet, contra Aluatum 3. p. d. 6. & Regulam d. 96. scientiam infusam Christi, non modo non eguisse conuersione ad phantasmata, sed ne exerceri quidem cum ea potuisse. Ait quidem S. Thomas quæst. 1. art. ad 3. potuisse Christum con-uertere ad phantasmata inter intelligendum, & apertè agit de scientia infusâ, ut patet ex articuli titulo, & ex sermone in quem collimat argumentum cui respondet: ut proinde non bene Vasques 3. p. d. 52. cap. 2. num. 12. locum illum declinet, dicens S. Thomam non expo-nere de qua Christi scientia agat, ac proinde nihil esse necesse eum locum accipere de scientia Christi infusâ. Ex articulo item 4. ut Vasques faceret, liquet S. Tho-mam de scientia infusâ agere, eique tribuere, ut qui cum exercet, possit conuertere ad phantasmata. Hoc legitur facere à S. Doctore asseri, sed alio sensu quàm hic loquamur de conuersione ad phantasmata. Sensus enim S. Thomæ duntaxat est, posse quempiam, inte-ndam exercere scientiam infusam per intellectum, exercere quoque phantasiam suo modo circa idem obiectum, & concomitanter elicere phantasiationem simul & intellectionem eiusdem rei. Sed hoc, nisi aliud addatur, non est conuertere ad phantasmata, propriè & in sensu in quo hæcenus de ea conuersione locuti su-

mus, cum eius necessitate exemimus scientiam infu-sam. Necesse igitur est, supra illam vtriusque potentia in operando concomitantiam, addere connexionem vtriusque cognitionis, & dependentiam aliquam in-tellectionis à phantasiatione, obinde factum eius ini-tium, ac deriuata indidem eius principia. Cum autem hæc ratio non habeat locum circa scientiam infusam, manifestum videtur, vsum huius scientiæ non inferre, nec compati conuersionem ad phantasmata.

Scientia beata, absque iisdem defectibus: summa capiti, & vfu doctrina.

222. Iam verò ex disputatis circa scientiam Christi infusam, per se liquet quid sit affirmandum de scientia Christi beata, quoad duos defectus quos exemimus. Nempe negandum est, esse in scientia Christi beatâ, lo-cum vel discursui, vel conuersioni ad phantasmata. Si enim hæc non cadunt in deprefforem noticiam, quæ non est necessariò coniuncta cum beatitudine, & ta-men ob perfectionem suam, & independentiam à sen-sibus in ortu suo, non subijcitur defectibus illis de qui-bus agimus, multo magis idem affirmandum erit de scientia Christi beatâ. Sed hæc quod æquè dicenda sine de quacunque scientia beata, non sunt huic tractatio-ni peculiaritatem. Quare receptui canamus, exhibitio pro more capitis breuiculus & vfu doctrina. Breuiculus, hic esto.

Cum tanta Thesaurorum sapientiæ & scientiæ Dei vbertate in intellectu Christi humano, non habuit in eo locum ignorantia, & multo minus error propriè acceptus, siue culpabilis siue inculpabilis, quamvis de potentia absoluta, errorem innoxium permittit in Chri-sto nihil vetuit. Absuerunt item à Christi intellectu, ob viciniam cum errore, & motui quo ducuntur ca-ducitatem, opinio, & fides humana. Fides verò diuina, ac prudentia infusa viatorum, nec non Theologia Christiana, ob inequentiam statui Christi beatifico in-congruentem. Tandem defectus nostrates, in cognos-cendo per discursum, & conuersionem ad phantasmata, cognitioni Christi acquisita, seu naturali, conferuntur; ab infusa & beata prorsus exulant.

Vfus doctrinae esse debet, partim suspensio benigni-tatis diuinæ quæ humanitatem Verbo saxe & fonti sa-pientiæ in excelsis coniunctam, ad tam humilem co-gnoscendi modum quantum in scientia acquisita no-tauimus, demittere voluit, ut optime aduenit Richar-dus Victor. l. 1. de Emman. cap. 16. partim suspensio ma-gnificentiæ Dei in Christo, & supra nostram in co-gnoscendo paupertatem euectio quoad alias scientias, quas nostris fecibus liberas & vndecumque illimes præstare placuit.

CAPVT IV.

De naturalibus & supernaturalibus perfectionibus, voluntatis humane Christi Domini.

A Perfectionibus intellectus, transeo ad voluntatis Christi perfectiones: quæ cum in natura, tum in gratiæ, ac gloriæ ordine distingui possunt, vel in actu secundo, vel in actu primo. Actus quippè secundi, perficiunt voluntatem; & quidem multo magis quàm actus primi à quibus prodeunt, tamen actus secundi ferè careant stabilitate & permanentia quæ in actibus primis cerni solet. Habent hoc quoque actus secundi præcipuum, quod ad eos destinantur primi. Vnde illi, sicut constituuntur, ita & dignoscuntur per actus se-cundos, à quibus proinde auspicandum est; eo pri-mùm constituto, vel potius supposito, quod iam cir-ca intellectum diligentius discussimus; nempe volun-tatem Christi creatam; non increata, sed creata voli-tione

tione tamquam forma, prosectam fuisse bonum, & avertatam malum, quæ est tota voluntatis sphaera.

Perfectiones actuales cuiusvis ordinis, in Christi voluntate.

223. Fuisse in Christi humana voluntate, actus aliquos creatos cum naturales, tum supernaturales, est extra controversiam. Quamvis enim quoad intellectum, aliqui ut supra vidimus, affirmant Christum intellexisse, aut intelligere potuisse per intellectionem Dei increatam, excluso actu proprio cognitionis, creatæ tamen quoad voluntatem, nemo fuit qui idem diceret, sed omnes in Christo volitionem creatam agnoverunt: idque ex geminæ Christi voluntatis assertione superius posita adversus Monothelitas, ratum videtur, nec raro inde firmatur à Patribus, pulcherrimèque à S. Hyppolito adversus Beronem. Locum descripsit Turrianus l. 1. de Euchar. cap. 21. Fuisse sanè supernaturalem in Christo potentiam voluntatis, nisi operationes ad quas ordinatur, elucisset, quandoquidem absque incongruitate id poterat: quod dico, ut repellam aut potius præveniam telum quod vibrari in nos potuit, ex oriolitate facultatis generatiuæ, quæ verè Christo concessa est, nec tamen in actum vniquam erupit. Sed præterquam quod iuxta plerisque, ea facultas à vi nutritiva non discrepat re ipsa; (ita enim tradit Suarez t. 1. 3. p. d. 30. lect. ult. in fine. Conimb. 2. animæ cap. 4. q. unica. Rubins tota q. 2. de potentis vegetat. & q. 3. num. 68.) quo pacto non deest eius facultatis exercitium: præter hoc inquam, quod mihi minus arridet, displicetque S. Thomæ 1. p. q. 78. art. 2. constare vsum facultatis generatiuæ in Christo futurum fuisse incongruum, quod de vsum voluntatis fingi non potest. Itaque erupit haud dubiè voluntas Christi, in actus creatos, Quod intelligo generaliter de omni ordine actuum, complectendo cum actus ordinis naturæ quos voluntas veluti domesticos & connaturales crebro profundeat, etiam si extrinseca ad Deum gratiæ auctorem destinatione, honestos supra naturam: Tum planè supernaturales viæ, quos ex merito Christi evidenter convincimus ab humana eius voluntate prodijisse: Tum denique supernaturales spectantes ad ordinem gloriæ, quæ Christi etiamnum viatoris voluntatem fuisse exornatam, apertè habetur ex dictis de perfectionibus intellectus Christi etiamnum viatoris, inter quas etiam numeravimus visionem beatificam. Ex ea verò progerminare actus voluntatis gloriæ consummantes, nemo non videt. Quare habemus manifestè in Christi voluntate perfectiones actuales cuiusvis ordinis: naturæ inquam, gratiæ, ac gloriæ. Ita ut nullus sit voluntatis actus perfectus, & cum statu Christi consentiens, quo honestatam fuisse eius voluntatem negare debeamus.

224. Nec ex numero huiusmodi actuum imperfectione vacantium, Christoque assignabilium, eximendi sunt actus inefficaces. Nam tales quoque actus in Christi voluntatem ceciderunt: nec verum est eos imperfectione aliqua fordere, cum certū sit eos in Deum ipsum cadere. Multa quippe vult Deus quæ effectum non sortiuntur, v.g. salutem reproborum: ac proinde non vult ea nisi inefficaciter. Et in nobis ipsis, multi tales actus sunt valde perfecti, quos passim exprimimus verbo optativi modi *vellem*: non quod significare velimus, actum non poni re ipsa in voluntate; ponendum autem esse, si conditio aliqua interveniret; (hoc enim plerumque verum non est, ut suo loco tradidi in Physicis, & specialiter de actu avertativo occupato circa impossibile idem monstrari in Morali Dist. 3. à num. 204.) sed quod actus ex parte subiecti absolutus, & re ipsa exercitus, ob conditionem se tenentem ex parte obiecti, sic exprimat. Sic enim actus

peccatoris quo detestatur peccatum à se iam admissum, & irrevocabiliter transactum, est actus re ipsa exercitus & de facto efficiens voluntatem, tamen ex parte obiecti involuntatur conditio illa, si esset possit. Estque actus ille valde bonus & perfectus ac magni meriti, si conuertiatur requisitis ad meritum ornamentis. Non est ergo cur à Christo ablegatos velimus quovis voluntatis actus inefficaces, & ex parte obiecti conditionatos, perinde ac si continerent imperfectionem cum Christi dignitate pugnantem. Imo Scripturæ apertè produnt tales aliquos voluntatis actus in Christo fuisse. Referunt enim Christum habuisse actum, volendi non mori, si id ferret Dei beneplacitum; ita ut iuxta naturalem inclinationem refugeret mortem: qui dicitur actus voluntatis ut natura, tamen si consulis rationibus æternis mori volebat, quia voluntas ut ratio, efficaciter obstat naturali illi inclinationi, & mortis perpeffionem indicabat. Ita enim eas voces voluntas ut natura, & voluntas ut ratio, accipere oportet cum Durando in 3. d. 17. q. 1. num. 6. Non dico cum Ragusa t. 1. 3. p. d. 130. dub. 1. actus inefficaces reperire tantum in voluntate ut natura est, siue pro ut refugiente propria incommoda; nec reperiri in voluntate ut est ratio. Sed tamen exemplum protuli in ea materia, non dubito quin possint quoque similes actus cadere in voluntatem ut est ratio, cum videamus in Deo reperiri actus voluntatis inefficaces, tum circa finem, tum circa media. Non enim vult nisi efficaciter salutem reproborum, & media eam de facto causatura; qui tamen actus sunt diuinæ voluntatis ut ratio, quandoquidem Deus in illis non spectat commodum suum, & ex æternæ suæ sapientiæ (sicis ac regulis ad eas volitiones prælucentibus dirigitur. Cadere igitur in Christum potuisse huiusmodi actus, ratum esto. Atque ita habemus in vniuersum quorum actuum voluntas Christi humana capax fuerit.

Nunc sigillatim attingendi sunt quidam actus singulorum illorum ordinum, de quibus tamen perfectis & Christum non de decentibus, dubitatum à nonnullis est, habere in e in Christo locum. Inter naturales actus, sunt tristitia, & electio. Inter supernaturales viæ, votum, iuramentum, (verum enim hic actus in voluntate est, saltem præsuppositivè; unde & virtuti voluntatis, seu religioni tribuuntur;) amor infusus à beatifico distinctus, spes actualis, & timor Dei. Inter actus gloriæ, delectatio tempore passionis.

Reiecti, qui voluntati Christi, abrogant tristitiam.

225. Primus naturalis actus voluntatis, quæ aliquos Christo negasse dixi, est tristitia. Porro tristitiam hic considero, quatenus ad superiorem partem pertinet. Nam de tristitia appetitus sensitivi, siue de dolore, agendum infra cum de appetitu sensitivo sermo erit. In parte ergo superiori, siue in voluntate rationali, habuisse Christum tristitiam, negat Caietanus 3. p. q. 46. art. 7. argumento ducto ex summa delectatione, voluntatem Christi occupante ratione beatitudinis qua Christus potiebatur. Cum tanta namque delectationis immensitate, quis potuit locus esse tristitiæ? Hoc argumentum ut dilueret Canus 1. 2. de locis c. 1. 4. ad elimum, è contrario dixit, in voluntate Christi, per tempus saltem passionis, non fuisse summum illud gaudium: Tristitiam tamen fuisse, eo quod satisfactio Christi pro nobis, id ferre omnino videatur. Nos de tristitiæ & gaudij summi coactione in Christo, & an rectè à Cano reiecta sit delectatio, infra videbimus.

Nunc subsecubimus Cano tristitiam in Christi voluntate admittenti, quod probatur quia tristitia concipitur, quoties aliquid malum nobis nolentibus accidit. Atqui voluntas Christi superior, pro ut natura est,

est, refugio erat mortem & cruciatus, vt admittit D. Thom. 1. p. q. 18. art. 6. & art. 5. idem habet ex S. Augustino aduersus Maximinum. Tristatus igitur est Christus voluntate vt natura de malorum illorum perfectione; & de alijs praececa obiectis infra referendis tristatus est voluntate vt est ratio. Accedit quod sacrificium Deo Spiritus contribulatus, vt proinde non videatur dubium, quin Christus sacrificium pro peccato à se Patri oblatus, hac intermissione sacrificij accessione honestare & cumulare voluerit. Praeterea cum tristitia voluntatis superioris, sit contraria peccato medicina: & par fuisse videatur, vt in qua facultate, peccati malignitas pellicente delectatione illicita concipitur, in eadem remedium morbo nostro per assumptionem tristitiae pararetur. Optimum quoque argumentum suppeditat S. Hieron. in cap. 16. Matth. ad illud *tristis est anima*: Tantum enim abest, vt tristitiam superioris partis Christo neget, vt potius ex ea sic inferat rationalem Christi animam. [Dicant ergo qui irrationabilem Iesum suscepisse animam suspicantur, quomodo contristetur & nouerit tempus tristitiae. Quamquam enim & bruta animalia marcant, tamen non nouerunt, nec causas, nec tempus, vsque ad quod debeant contristari.] S. Augustinus 14. Ciuit. cap. 9. adiuuat, Christum eos naturae nostrae affectus voluntatis suscepisse, qui de amore boni & sancta charitate veniunt: quos inter, est tristitia secundum Deum, quae iudicio nominatim Christo attribuit. Et sanè tristitia voluntatis, in nobis pro peccatis nostris maxime laudatur: proindeque à Christo debita nostra dissoluitur, conuenientissimè est Patri exhibita.

116. Quod aliquibus durissimè in hanc rem locutus videtur S. Ambrosius, nonnulla eius loca perspicua, signanda sunt lib. 2. de fide ad Gratianum cap. 3. [Sicut suscepit (inquit) voluntatem meam, suscepit tristitiam meam. Confidenter tristitiam nomino, qui conceptum praedico. Mea est voluntas quam suam dixit, quia vt homo suscepit tristitiam meam, vt homo loquutus est. Idem ait: *Non sicut ego volo, sed sicut tu vis*. Mea est tristitia, quam meo suscepit affectu. Nemo enim mortuus exultat. Mihi compatitur, mihi tristis est, mihi dolet. Ergo pro me, & in me doluit, qui pro se nihil habuit, quod doleret. En quam aperte S. Ambrosius, tristitiam in Christi voluntate agnoscit. At voluntas proprie est appetitus superior, non autem sensitivus. Eodem refero illud eiusdem sancti Ambrosij de interpellat David. [Nolo mireris, si Propheta carnam suam dicit esse exagitatam, cum dixerit ipse Dominus Iesus, *nunc anima mea turbata est*. Qui enim suscepit infirmitates nostras, nostrum quoque suscepit affectum, in quo & tristis erat vsque ad mortem, non propter mortem. Mors enim voluntaria, multum habere non poterat, in qua futura erat vniuersorum laceria, vniuersorum refectio, de qua & alibi dicitur: *Et iurexi, & vidi, & somnus dulcis factus est mihi*. Bonus somnus qui fecit non esurire esurientes, non sitire sitientes, quibus Sacramentorum dulcedinem praeparauit. Quomodo ergo anima eius timore turbata est, qui fecit aliorum animas non timere? Tristis ergo vsque ad mortem, donec consummaretur gratia, quod probatur ipsius testimonio, dicentis de morte sua; *ba- ptismate habeo baptizari, & quomodo angor, dum perficiatur*. Sensus S. Ambrosij est, tristitiam in Christi voluntate non fuisse inuoluntariam sicut ferè est in nobis: nihilominus tamen vt gratia consummaretur, obsequio à peccato erueretur, Christum voluntate sua subiucisse tristitiae, eamque vltro admisisse. Insignis est in hanc rem eiusdem S. Ambrosij dispensatio in cap. 22. Lucæ ad illud pater si possibile est, adducenda cum de dolore.

Nec verò absque ingenti miraculo poterat Christi voluntas tristitia subdici, dolente (vt supponimus,)

appetitu sensitivo. Nam naturaliter ob radicationem in eadem anima, refundi debet dolor à parte sensitiva ad voluntatem superiorem, quae est facultas eiusdem suppositi; & malum per potentiam inferiorem repudiatum, necessarid repudiat vt natura est; quae est D. Thomae, Scoti, Bonauenturae, & Alensis ratiocinatio apud Gabrielem in 3. d. 15. quæst. vnica litera G. Fuisse igitur, in Christo tristitiam de qua agimus, extra controuersiam esto.

Abyssus tristitia, in Christi voluntate.

227. Quinimò vehementissimam fuisse Christi tristitiam in appetitu superiori; siue in voluntate rationali, certissimum videtur, idque non minus luculentum, quam longa oratione prosequitur Gabriel Biel tract. de passione, parte 1. & bene etiam sed breuius Hentius Vrius l. de descensu Christi ad inferos numer. 48. consideratis varijs capitibus, ex quibus voluntas bene ordinata potest tristitiam concipere deliberatè, quae reuocat ad tria. Primum est carentia fruitionis Dei, in se, aut in alio. Secundum, peccata propria, vel aliena. Tertium, mala poenae imminencia propriae personae, vel alienae. Sicut enim voluntas bene ordinata vult primò Deum, deinde media ad eum, tandemque alia inferiora bona ad exigendam vitam opportuna, deque bonis illis adeptis gaudet: Ita voluntas si bonis illis excedat, non potest non tristari: eoque vehementius quo liquidior fuerit noticia ex quo ad eorum prosecutionem excitatur. Christus ergo, sicut voluntate appetijt omnibus fruitionem Dei, & media ad eius secutionem, quantique esset omnes eò peringere perspexit euidentissimè, ita de mortalium propè infinitorum auersione à fine in quem conditi fuerunt, de inutilitate fusi à se sanguinis respectu innumeratorum spirituum gratiae contumeliam facientium, torque beneficiorum imbutus abutentium ad scelus; de eluione denique malorum orbem vniuersum inundante, non potuit non perfundi immensa tristitia amaritudine.

Nec praeceunda leuiter est, ingens tristitia specialis, ex ruina & clade populi è quo secundum carnem prodierat. Quam enim angoris molem, occupasse inde benignissimum Domini animum oportuit, cum S. Paulus cuius charitas prae Christi charitate rigebat, continuum cordi suo dolorem fuisse; iuramento adhibito confiteret, quod gens ex qua Christus secundum carnem extiterat, quorum erat gloria, & adoptio filiorum, & patres tam eximij, excidissent praerogatinis illis, & quidem ob peccatum, omnium quae admilla ab omni æo fuissent immanissimum; ipsius inquam Dei, per viscera misericordiae suae visitantis nos, truculentam eadem, De cæteris item offensis in Deum, pro magnitudine amoris quo eum prosequeretur, & gratiae ex qua operabatur, concipiebat tristitiam. Fuit hæc, planè singularis causa tristitia mitissimo & humanissimo Domino, & in qua ipsemet apud Plautum testatur Psalm. 68. socium se nullum ac participem tristitiae habuisse. Air enim, *sustinui qui simul mecum contristaretur; & non fuit*: quod ad rem praesentem, ita ibi accommodat S. Augustinus. [Hanc sententiam si retrahemus, quæstio nonnulla poterit oboriri. Nunquid enim discipuli eius non sunt contristati quando ductus est ad passionem, quando ligno suspensus, quando mortuus? Vsque adeò contristati sunt, vt illa Maria Magdalena, quæ primò eum vidit, gaudens ingentibus nuntiaret quid viderit. Euangelium ista loquitur. Non nostra praesumptio, non nostra suspicio est. Constat doluisse, constat luxisse discipulos. Extraneæ mulieres flebant, quando ad passionem ducebatur, ad quas conuersus ait, *flete super vos sed nolite flere me*. Quomodo ergo sustinuit qui simul contristaretur, & non fuit? Attendamus, & innememus testes & lugentes, & plangentes. Inde nobis mira vide-

tur ista sententia, sustinui qui simul contristaretur, & non fuit: & consolantes & non inueni. Laudamus diligentius, & videbimus eum sustinuisse qui simul contristaretur, & non fuisse. Contristabantur enim illi carnaliter de vita mortali, quæ mutanda fuerat morte; & reparanda resurrectione. Hinc erat illa tristitia. De illis enim esse debuit tristitia, qui cæci medicum occiderunt, qui tamquam perniciosi febrientes phrenetici, faciebant iniuriam ei, à quo illis fuerat salus allata: ille volebat curare, illi scire. Hinc tristitia medico. Quare utrum inuenit huius tristitiæ comitem? Non enim ait, sustinui qui contristaretur, & non fuit; sed qui simul contristaretur: id est ex eare, quæ ego contristabar, & non inueni,] &c. [Ergo in tristitia quam habebat Dominus de illis, pro quibus orauit, pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt, nullum comitem inuenit.] S. Ambrosius lib. 7. in Lucam ad cap. 12. piè admodum philosophatur de causa tristitiæ tantæ in Christo ex desiderio subleuationis nostræ, & mortis redemptionis, iuxta illud ipsummet Christi quod allegat, baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor donec perficiatur? Ex his vtrunque coniectari potest, quanta abyssus tristitiæ, ex obiectis tristibus ad quæ appetitus inferior non attingebat, voluntatem Christi occupauerit: Tantum abest, ut tristitiam voluntati illi incedisse, negari possit.

Meracitas tristitiæ in Christo, & quomodo ab Angelo sit confortatus.

218. Imò quod vnquam agrè in vilo viatore contigit, fuit in Christo sub tempore passionis, mera & pura tristitia, nulla planè gaudij admistione diluta. Nam quamvis esset in Christo summum gaudium quoad patrem superiorem, tamen quod Caietanus ipse in cap. 22. Lucæ rectè vidit, nulla fiebat partis superioris animæ, quatenus vbertate deliciarum cælestium redundantis, communicatio ad inferiorem: quo nomine animam accipio, prout exercentem quosuis actus inferiores beatificis. Nec est inueniendum; eodem modo eas voces accepisse Caietanum, proindeque fortassis non negasse absolute tristitiam in voluntate superiori, & ut natura, & ut ratio est: sed tantum ut Deo beatificè viso adhereret; ut scilicet significetur, illud Domini gaudium id quod Christus intrarat iam ex hac vita, temeratum non fuisse per tristitiam partis inferioris; id est animæ, prout quoscunque actus inferioris ordinis exercebat. Ut, ut verò senserit Caietanus, qui saltem incommode locutus est quoad rem propositam, verè addebam Christi tristitiam per tempus passionis, & in eius aditu, puram & putam tristitiam, nulla ex parte mitigatam fuisse.

Accessit quidem Angelus confortans, sed eam consolationem Christus non admisit. Quin etiam si S. Epiphanius audimus, Angelus non affuit Christo ut consolator, & tristitiæ depulsor, sed ut laudator & præco eximia eius fortitudinis. [Visus est (inquit S. Epiphanius plenè hær. 69. & breuius in Anchorato) Angelus Domini confortans ipsum. Non quod confortatione Angeli opus habebat, qui maior Angelis est, cui flectit se omne genu, cælestium, terrestrium, ac infernorum, ut qui semper est Deus Verbum, & semper est apud Patrem, & ex ipso genitus est: sed ut impleteretur illud in cantico magno Moysi in deserto composito, in quo dixit, Adorabunt ipsum omnes filij Dei; & confortent ipsum Angeli Dei. Confortent ipsum dixit, non quod exhibeant ipsi robur, sed quoniam inuoluit glorificatio, ut in his glorificent Deum: cum Angeli & spiritualia animalia supernè clament ac dicant: tua est potentia, tuum est imperium, tuum est robur. Sic etiam Angelus visus est coram discipulis adorans suum Dominum, non igno-

rans excellentiam benignæ ipsius erga homines dispensationis, verum admirans tantam in ipso esse maiestatem, quæ diabolum superauit, quæ aculeum mortis contriuit, quæ de principatibus ac potestatibus triumphauit, quæ peccatum confregit; & propter excellentiam admirationis, in glorificatione, Angelus adorans dixit: tua est fortitudo Domine. Tu enim ita preualuisti contra mortem & infernum & contra diabolum, ut contriueris aculeum ipsum, & expuleris ab humana natura.]

Approbat Epiphanius Leontius 1.3. contra Nestor. & Eutychem numer. 37. conclamans in Theodorum Mopuestenum: Nam is quem adducit Leontius Cyprienlem Episcopum, ipse est S. Epiphanius, qui sic exposuit confortationem Angeli, in id intentus, ut velum quod Artiani ex ea Christi per Angelum confortatione in eius diuinitatem intorquebant; auerteret commode. Quæ ipsa ex causa, abrasus est & codicibus quorundam olim Catholicorum, locus ille Evangelicus, ut patet ex S. Hilario 10. de Trinitate, & ex D. Hieronymo 1.2. aduersus Pelag. & ex anathemate quod S. Athanasius lib. de beatitud. filij Dei interquet in expungentes hanc confortationem è textu Sacro. Et verè, Artianorum argumentum erat planè ludicrum, quia non discernebantur humana à diuinis. Itaque verè Christus, humana voluntate, etiam superiore, tristans est; verèque & propriè cum Angelus confortauit, tamen non nisi extrinsecus non duntaxat assumptione similitudinis mortuorum externorum & compositionis ac considerationum, ut commentatur Pineda in cap. 2. Iobi vers. 13. num. 6. sed etiam per expressionem & exhibitionem mortuorum ad confortandum idoneorum, non tamen nisi extrinsecus factam. Eo ferè modo quo illum alius per suggestionem tentauit malus Angelus, ut Caietan. rectè obseruauit, ad caput Lucæ citatum. Neque tamen tristitia Christi per eam confortationem à luita est vel remissa, quia quamvis Christus admisit Angelum confortatorem, ut exemplo nobis in tribulatione positus præluceret; tamen boni nostri nunquam satur, consolationem ab eo suggestam repudiauerit: nam factus vltimè in agonia, prolixius orauit. Videtis de ea confortatione plenè differentem Ludouicum de Tena 1.3. de Ilagoges in script. difficultate 7. sect. 6.

229. Ego contentus ero fructu quem inde erui his verbis S. Bernardus serm. 1. de S. Andrea. [Adco: rationalitè ea quæ fortis est ut mors dilectio, ut Christum Angelus Dei confortauerit. Quis, quem? Evangelistam audi. Apparuit, inquit, Angelus confortans eum. Quem eum? Planè enim, cui natiuitus clausus patuit virginis vterus; cuius natiuitas in vinum aqua mutata est; cuius tactu, lepra fugata; sub cuius plantis, solidum mare fletit; ad cuius vocem mortui surrexerunt; denique eum qui portat omnia verbo virtutis suæ, per quem facta sunt omnia, per quem vniuersa subsistunt, etiam & Angelus ipse. Et quid dicam? Quem eum? Minus enim morarer si non penitus esset indicibilis. Confortans eum? Quem eum? Cuius ne ipse quidem confortator suus, capere poterat maiestatem. Rogo te Angele, quem consolaris? An ignorabas quis esset, ad quem consolandum veniebas? Certè consolator est, certè paracletus est: alioquin non diceret, alium paracletum à Patre mittendum Apostolis, si non esset & ipse paracletus. Denique agnosco & in hoc ipso, paracletum maximum, agnosco paracletum benignissimum, qui propè sit his, qui tribulato sunt corde. Non despero iam Domine, etiam si molesta mihi videatur tribulatio quam patior: etiam si pusillanimitas sum, etiam si desidero ut transferatur calix à me; non despero, inquam, dummodo audiā ipse; verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu. Didi etiam ex hoc non ad carnalem siue caducam recurre consolationem, sed ad Anglicam, sed ad spiritua-

tem; id est, ad cœlestem. Ita planè, dummodò non
renuamur. Sed enim penitus separaret à te, si non
ceteris respicerem; Non renuo, etiam si opus habeo
consolari. Quid enim? Agnosco vocem meam in Sal-
vatore, & de salute desperem? Planè in patientia mea,
possidebo animam meam.]

Contra negantes voluntati Christi, electionem.

210. Alter naturalis actus, de quo dubitatum esse
dicebam, fuerit in Christi voluntate, etiam electio.
Hanc enim in Christo fuisse, negat S. Damascenus l. 3.
lib. cap. 14. *sub finem.* Verùm Damasceni mentem, mox
aperiemus. De te autem ipsa, non potest esse dubitatio.
Nam electio est parvis libera voluntatis, ita ut ubi
comque libera cernitur, electio non desit. Atqui
Christum fuisse liberum, de fide est, & à nobis supra
probatum l. 2. sect. 1. c. vlt. *sub finem.* Id quod etiam fuscè
& egregie confirmat Damascenus c. illo 14. l. 3. Igitur
fuit in Christo libera electio. Atque ita discretè & con-
gruè verbis de Christo affirmatur Isaia 7. verbis illis,
*Super mel comedet, ut sciat reprobare malum, & eli-
gere bonum.* Locus autem Damasceni, quo electionem
Christo negasse videtur, seipsum purgat, si non trun-
catus sed integer referatur. Sic enim habet. [Gnomen
autem & electionem in Domino dicere, impossibile
est, si proprie loqui volumus. Nam gnomen est post
inquisitionem, quæ est de re ignota, & deliberationem,
id est, Consilium & Iudicium, ad id quod iudicatum
fuerit affectus: quem sequitur electio, sic dicta, quod
alio pro alio eligat. Verùm Dominus, non nudus est
homo, sed & Deus, & omnia sciens, neque indigens
inquisitione, & consilio existit, ac iudicio,
de naturaliter ad bonum habet familiaritatem, & à
malis alienationem. Sic enim Esaias dicit, quod prius-
quam sciret puer eligere mala, eligis bonum: quia antequàm
sciret puer bonum aut malum, dissiuadet malitia ex
eo quod est eligere bonum. Priusquam enim ostendit,
quod non secundum nos inquirens & consultans, sed
Deus existens, diuinitus quod secundum carnem erat
inuitans, hoc est secundum hypostasin coniunctus
carni, ipso suo esse, & sciendo omnia, ex natura
habere bonum.] Vides perspicuam Damasceni mentem,
quæ non excluditur à Christo exercitium libertatis
quod electione continetur, sed tantum electio cum ijs
imperfectiōibus quibus in nobis scatur. Eligimus
enim præteritibus longis rationum in vtriusque
partem inuestigationibus, quas concludimus electio-
nem, ad alteram partem restricta; Christus autem ob
plenitudinem sapientie, non habet diu pendens animi,
sed scilicet libans rationum vtriusque momenta. Eo
igitur sensu negauit Damascenus, electionem locum
habuisse in Christo, ut S. Thomas notauit 3. p. q. 18.
art. 4. ad 1. & Clytonus ad cap. 14. citatum. Et hoc
ipso modo exposuimus supra Theoriam, quæ libe-
rum arbitrium negasse Christo, videri poterat.

211. Ad maiore verò totius huius rei lucem, attexo
illud locum S. Cyrilli l. de Trinit. cap. 15. quo rem
hanc vniuersam egregie explicat. Excludo igitur pecca-
to à Christo, subdit. [Sed neque electio dubia, & an-
teps in Christo erat. Eligendi quidem facultatem ha-
bat Christus, ut qui libero esset prædictus arbitrio, &
humanæ id insuper naturæ condicio exigeret; propterea
quod etiam rationis esset patriceps: (quidquid
etiam rationis est particeps, libero prædictum est arbitrio,
& quidquid libero prædictum est arbitrio, eligendi
facultatem habet.) Consilio autem, & considera-
tione, & sententia, & electione nostri in statu neutri-
quam opus habuit, ut nec sollicita circumspectio:
quod ut umque enim Deus erat; partim natura, par-
tim Deificatione.] Et mox. [Electio igitur simpliciter
est progressio ad expectandum, & amplectendum: hoc
est; ex libero arbitrio profectus, & cum ratione con-

Theoph. Raynaud. Christum.

iunctus impetus, ad id quod voluntati est obiectum;
qui omni ei quod rationis est particeps conuenit. Rur-
sus electio dicitur vnus præ altero apprehensio, quæ
antegresso primùm consilio, deinde Iudicio, quod se-
quitur affectio ad id quod ex consilio iudicatum est,
& dicitur sententia. Sententiam electio ea quæ nunc
declaratur, siue delectus eius quod honestum esse vi-
detur, excipit. Huiusmodi electionem, nemo rectè sen-
tiens de Christo pronuntianerit. Cuius enim consilij,
aut quorum ex consilio indigeat: admirabilis ille con-
siliarius, sapientia illa Dei & patris? Aut quomodo elec-
tio qualis in nobis est, conueniat ei, qui à principio
bonum elegit? Fuit igitur in Christo electio, & qui-
dem ab initio, ut oprime disputat S. Bernardus serm. 3.
de natu. Domini mellitissimè tradens ideam veræ elec-
tionis in Christo, & confutatam ab ea prudentiam
carnis, à qua existunt de prauitate nostræ electiones.

De Votis Voluntatis Christi.

232. Iam verò inter voluntatis actus supernaturales,
viatorum proprios, de quibus dubitatum dicebam an
fuisent in Christo, occurrit primo loco votum, quod
non habuisse in Christo locum, tradere videtur D.
Thomas 2. 2. q. 88. art. 2. ad 3. inde ducto argumento,
quod Christus Deus esset, cuius non est vouere: item-
que quod ut homo, haberet voluntatem in bono fir-
matam, quippe comprehensor à primo momento concep-
tionis. At votum ea ex causa suscipitur, ut volun-
tatis humanæ mutabilitas figatur his veluti vinculis, &
bono tenaciter illigetur. Itaque Soto lib. 7. de Inst. q.
2. art. 2. ad 3. discretè affirmat nulla ratione congruisse
Christo vouere. Quod autem apud Psaltem à Christo
dicitur Psal. 21. *Vota mea reddā in conspectu timentium*
eum, quibus simillima sunt alia loca, interpretatur de
votis Christi in persona sui corporis mystici. Et æquè
possent de votis latè dictis accipi. Nam proverbijs 1. di-
citur *dilectus votorum,* pro desideratissimo & charissi-
mo. Quem etiam sensum facere voti nomen in Canone
missæ ubi dicitur, *tribus reddunt vota sua,* notauit ex
flore & Alcuino, Durandus 2. de tribus cap. 34. Itaque
possent voces illæ Christi, exprimere desiderium ar-
dens quo æstuabat, ut mortem pro nobis exciperet.
Item quia sæpe apud Patres, nomen *voti* sonat oblatio-
nem voluntariam, nudam (ut sic dicam,) id est absque
nexu promissionis votum propriè dictum constituen-
tis; facile esset prædicta Christi verba accipere de obla-
tione illa & voluntate Christi mundum ingredientis,
qua Patre holocaustum & pro peccato non postulante,
dixit; *ecce venio,* afferens se ad mortem pro humano
genere, in qua voluntate sanctificatus sumus ut Apostolus
monuit. Hæc sunt, quæ pro sententia D. Thomæ vo-
tum in Christo negantis, proferri possunt.

In hac re, secretendum est quod re ipsa accidit, à
possibili tantum. Possibile ergo fuisse Christum vou-
nere, & quidem decenter ac congruè, contra quam So-
to affirmabat, indubitatum videtur. Neque enim vo-
tum, Deo in humanitate assumpta repugnare potuit,
quæ religiosus actus erat, cum cõiter Christum actuum
religionis fuisse capacem, ut patet de actu orationis. Sed
neque repugnare illi potuit votum, quæ votum est. Nam
promissio non plus continet imperfectiōis cum Chri-
sto pugnantis, quàm cum Deo. Sicut ergo Deus pro-
mittere potest homini, & quidem propriè ac prescè lo-
quendo, ut Suares latè profecquitur relect. de libert.
Dei disp. 2. sect. 2. à num. 6. nec vlla idcirco in Deum
refunditur imperfectio, ita multo minus incommodi
verendum est, ex eo quod Christus homo Deo potue-
rit promittere, quod sit per votum. Non apparet sanè
hac in re, vel vmbra repugnantie, nisi quæ ex D. Tho-
ma tangebatur: nempe quod Christus vi vnionis sit
fremissimè affectus bono, nec periclitetur eius con-
stantia, cui firmandæ, & in tuto locandæ vsurpatur vo-
tum.

tum. Verum hinc non habetur votum Christo repugnasse, eumve dedecuisse. Sicut enim Christus, licet vi unionis illigatus arctissime honesto, potuit tamen eidem astringi præcepto; ita & voti vinculo. Funiculus enim triplex, difficile rumpitur; nec verat aliquid vno iam titulo firmatum, ac munitum, nouo alio titulo communiri ac firmari magis. Deinde usus voti non est tantum ad firmandam voluntatem, (quamquam in nobis ad occurrendum caducitati desideriorum & propositorum nostrorum, votum ad id conducit consequenter:) sed per se primò hoc habet votum vt sit cultus diuinus, quo solo titulo possit honestissime vsurpari. Quare certum videtur, non repugnasse vllomodo quod Christus vouere potuerit, imo non dedecuisse vt reipsa voueret.

233. An verò reipsa votum emisit, incertum esse ait Suarez t.2.3.p.d.28.f.2. quamuis vt piam & probabile defendat, Christum obtrinxisse se voto, quod intrepidus etiam affirmat lib.3. de voto cap.1. num.4. & probat ex S.Hilario qui ad illud Psalm. 131. *Votum vouit Deo Iacob*, agnoscit Christum se ita gessisse, vt religionis Sacramento satisfacere videretur: móxque addit, Christum exple re voluisse omnia quæ Patri vouerat. Et quamquam S.Hilarius ibi, quoad iuramentum Christi de quo in eodem Psalmi loco est mentio, *sicut iurauit Domino*, anceps sit, dicatque se nescire an Christus iurauerit, de quo postea: Tamen de voto sub voti nomine, nullam suam ambiguitatem prodit, imo pulcherrimè ac piissimè materiam voti à Christo emisit, expressam eo loco à Psal. his verbis declarat, aptans ad illum versionē strati factam in infirmitate, vt habetur Psal. 40. [Cum per obedientiam voluntatis paternæ, ex Deo homo; ex potente infirmus; ex viuificante mortuus, ex æternorum seculorum Iudice, reus Crucis dicitur: tum stratum eius in infirmitatem conuertitur. In illum igitur æternæ, & Beatæ quieris stratum, vouit nisi reperto Dei tabernaculo non redire; Sed nec ante somnum oculis suis dare. Quis iste est somnus; Nepe ille de quo ait; *Ego dormiui & somnum cepi & surrexi quia Dominus suscipiet me*. Mortis hic somnus est, quæ non ante oculis suis dabit, quàm locum habitationis inueniat.] Vides de S.Hilarij sententia, quid Christus iuxta Psalmem, eo loco vouerit Deo: nempe mortem subire pro gloria ipsius Dei instantanda, & genere humano ad Dei obsequium renouando, vt Deus in illis tamquam in tabernaculo inhabitet. Apertè verò Petr. Damian. serm. 70. *in fine*. [Agens de voto propriè accepto, prædictum Psalmi locum Christo aptat, his verbis. [Ipsum Vniuersum Dei filium, intasse Patri, ac vouisse scimus, attestante Psalmista, qui ait; *sicut iurauit Domino, votum vouit Deo Iacob*. Scilicet vt Sacramentum religionis, in passione suæ carnis, pro salute generis humani expleret. Faciamus & nos similiter, & vota quæ vouimus, integrè persoluamus.]

Idem argumentū peti potest ex verbis illis Psal. 11. *Vota mea Domino reddam* quæ S.Basilius de votis prescè acceptis intelligenda notat, & id sonat vox reddendi. Insigniter S. Augustinus epist. 59. ad q. 5. & epist. 120. cap. 24. ad illud *vota mea reddam in conspectu timentium eum*, hæc Christi vota esse Eucharistiam, exponit. Id quod ad eundem Psalmum 11. pulchrè docet Iansenius. Cum enim in magnis discriminibus adhiberi soleat votum ad exorandum Deum, vt propitius votum dicatur à Græcis *προσέχου*, Christus in tanta calamitate quanta ipsi impendebat, emisit votum propriè dictum, quo sponddit & vouit se curaturum, vt hæc hostia pacifica quæ à veniente abluerebatur coram Domino in epulo cum amicis, celebraretur à presbyteris in perpetuum, indeque existeret & summa Dei gloria ob quam Eucharistia à S. Ignatio in Epistola ad Ephesios vocatur *gloria Dei*, & vbertas illa fructuum quæ consequenter in Psal. illo 21. recensetur. Cum et-

go Christus in prædictis Psalmis loquens indicatur; vt fert Catholicorum omnium sensus apud Iansenium ibi, ac etiam peritiorum Hebræorum ex Genebrardo ibidem; non male ex verbis illis in sua natia significatione & proprietate acceptis, colligimus, Christum de facto emisisse votum moriendi pro humani generis salute, ad Dei gloriam; & in eundem finem curandi perpetuam sacrificij Eucharistici celebrationem. Vovisse Christum pro nostra salute mori in cruce, affirmat etiam Raderus p.2. vid. cap.2. §. *Christus Iesus*, & apud eundem Ioannes Baptista Masellus l.3. de B. Virgine cap.19. Et quamquam hæc videtur fuisse particularis materia votorū Christi viatoris, facillè tamen idem extendere possumus ad præcipuas alias votorum materias; ac nominatim paupertatis, castitatis, & obedientiæ Deo præstandæ, quibus in se religiøse professionis formam adumbraret. Exemplo sanè suo præire nobis hac quoque in parte Christum Dominum, permagni interfuit, & cum id à statu eius pro viatoris non abhorruerit, piè omnino videmur admittere ab eo factum in via. Nam quod nunc in cælo vota non emittat, certum esse censet Suarez c. illo 1. num. 11. quod votum videatur esse opus proprium viatoris, ad actiones futuras maiore perfectione aut merito informandas, vel certò & circa periculum à voluntatis instabilitate eliciendas: quæ omnia cessant in deductis ad terminum atque aded etiam in Christo extra viam constituto.

De Iuramento.

234. Minus certò idem affirmare licet de iuramentis Christi viatoris. Est quidem indubitatum, non repugnasse Christo, iurare. Cum enim esset minor Patre, facillè poterat eum aduocare in testem veritatum quas proponebat; idque indocilitas audientium poterat interdum poscere. Nec videtur posse circa hoc esse difficultas. At reipsa ne iuravit, de quo supra audisti dubitantem S. Hilarium ad illud Psalmi 131. *Sicut iurauit Domino*, merito ambigi potest. Affirmare videtur Innoc. III. cap. *Etsi Christus*, de iureiur. Et reipsa affirmat Selua tract. de iuram. 1. p. q. 3. num. 2. censensque probabile Suares l.1. de iuram. cap. 14. num. 9. Negat autem Iansenius in concord. cap. 40. Sotus lib. 7. de Iust. q. 1. art. 2. & Sylu. V. in am. tum 1. q. 3. Falluntur certè, qui putant Christum iurasse: quocies legitur præfixus. *Amen dico vobis*. Nam illud *amen* tantum significabat, verum esse quod dicebatur. Nec est verisimile, Christum qui tantam iuramenti paritatem suis indicit, toties vsupando eum loquendi modum, iuramenti passim emittendi Autorem fieri exemplo suo voluisse. Quod tamen *Amen* geminatum, quandoque à Christo vsurpatum, fuerit nota iuramenti, satis verisimile est, vt significat D. Thomas in cap. 8. Ioan. sect. 4. indeque declarari potest, quod porro homo confirmans aliquid per fidem suam, aut per veritatem suam, iurat per seipsum. Igitur Christus tanta asseueratione veritatem dicti sui confirmans, intelligi potest munire dictum suum assumptione suæ veritatis ac fidei in testem, ita vt non esset simplex assertio veritatis, sed confirmatio per inductionem sui testimonij ad id adhibiti: quod in Christo, quia Deus erat, sufficiebat ad verum iuramentum, quale Christo vindicare satagimus.

Infusum amorem à beatifico distinctum, qui Christo susculerint.

235. Amorem Dei infusum à beatifico distinctum fuisse in Christo, negat Vasques 3. part. d. 14. cap. 3. & probat, quia in Christo nulla fuit scientia infusa distincta à visione, tendens in Deum vnum ac Trinum: neque igitur amor vllus fuit supernaturalis alius à beatifico qui per eam scientiam regulandus esset, cum in Christo

Christo non fuerit fides. Deinde amor tendit in rem cognitam, non autem in cognitionem: unde etiam si daretur fuisse in Christo scientiam Dei infusam, tamen quia eadem bonitas quæ proponeretur per eam scientiam, proponitur per visionem beatificam, vnicus amor beatificus admirandus esset; quippe necessarius ex voluntate prodians, & ex noticia obiecti perfectione dimanans; atque adeo excludens alium amorem. Nam quoties voluntati obiectum duplici modo cognitum, experientia docet, voluntatem affici tantum ad obiecto perfectione modo cognito, perinde ac si non cognosceretur alio modo. Sicut cum quis alium amat ex aliena reificatione, si ipsemet postea deprehendat per seipsum argumenta amoris erga quæ ex aliorum testimonio afficiebatur, cessat deinde sic amare. Igitur quia Christus cognoscit Deum perfectissimo modo per visionem, & erga eum sic cognitum fertur amore beatifico, non est quod alius in eo amor fingatur, subiunctus scientiæ infusæ, pæque eam regulans.

Subscribit huic sententiæ Ragusa 3. p. tom. 1. disp. 1. §. 1. & annuit Praepositus 3. p. quæst. 19. num. 9. si modò sermo sit de amore Dei quoad bona eius intrinseca. Nam si sermo sit de amore Dei quoad extrinsecas bonas, aut quoad salutem proximorum ex peccatis propter meritum Dei, non negat hic Autor, quin sit in Christo amor liber & meritorius à beatifico distinctus: sed tantum id negat de amore bonorum Dei intrinsecorum quia priorem illum putat differe ab amore proximi, qui beatis quoque liber esse potest vixque dignatur illum nomine amoris Dei, qualis est posterior; quem negat, argumento inde ducto, quod accidentia solo numero diuersa non sint multiplicanda in eodem subiecto vt habet vulgare effatum Metaphysicorum. Atque amor Christi beatificus, non differt specie ab infuso si daretur: vterque enim esset eundem obiecti, nec diuersitas vel inaequalis claritas mentis præuocens, mutaret speciem physicam actus, vt male censuit Caietanus 1. p. q. 82. art. 2. falsò supponens cognitionem integritate rationem formalem obiecti voluntatis; cum tamen reuera cognitio sit quid extrinsecum amoris, tantumque interueniat ad eum vt conditio & applicatio obiecti, quæ non est idonea ad inferendam volitioni nouam speciem, vt neque necessitas & libertas quibus duo illi amores seceruntur. Nam hæc quoque sunt extrinsecas essentialiter actuum, nec possunt eos discriminare essentialiter: alioqui idem actus, non posset abiectione libertate, mox inducere necessitatem. Igitur amor Christi erga Deum non fuit nisi beatificus, ne accidentia solo numero diuersa multiplicentur in Christi voluntate. Quamuis autem per illud metaphysicum effatum, liceret congerere ibidem accidentia eiusdem essentialiter, tamen interueniret specialis repugnantia quoad hos amores Christi. Nam amor beatificus qui in Christo fuit à primo conceptionis momento, est terminus ac status voluntatis in amore, excludens alium quemcunque amorem, habentem rationem motus ac viæ ad eundem statum vel terminum. Idcirco enim voluntas amat aliquid imperfectiore amore, quia vel non potest amare perfectius, vel gratis distinctur amore illo imperfectiore. At voluntas Christi poterat perfectius Deum amare; & vnde amabat reipla ratione beatitudinis, nec poterat velle amare amore viæ, cum iam amaret amore terminis, vt sic dicam: nam hoc pacto voluisset progredi ad meritum, postquam eam attigisset, quia amor infusus est progressus ad terminum viæ. Igitur amor beatificus, excludit à Christo amorem infusum.

236. Sed nemo acerbis pro hoc amore infuso Christi voluntati eripiendo pugnavit, quàm Monachus d. p. 9. selecta cap. 9. & 1. 1. in primis verò negat amorem illum Christi regulari alia noticia quàm beata. Intelle-

Theoph. Raynandi Christum.

ctus enim non aliter dirigit actum voluntatis, quàm proponendo illi obiectum, eique exhibendo rationem boni sub qua voluntas circa obiectum versetur. At qui visio æquè id præstare potest respectu cuiuscunque amoris Dei qui in Christo fuerit: quia vterque esset eiusdem omnino rationis entitativæ, & vnicum planè obiectum haberet. Ergo quicumque Dei amor in Christo statuatur, dirigetur per visionem claram: ac proinde frustra, penes duas regulas seceruntur in Christo duo amores in Deum; sicut si duplex lumen (iuxta Opticorum sententiam,) collustraret vnicum colorem, non tamen nisi vna visio fieret, quia idem obiectum vtrique lumini subesset. Inde præterea elicit hic Autor, amorem omnem Christi erga Deum esse æquè necessarium, ita vt si amor beatificus careat libertate, ea quoque spoliandus sit alius quilibet amor in Deum Christo tributus. Consequitur enim scientiam beatam, æquè ac amor beatificus. Si igitur ob eam consecutionem ex visione, amor beatificus sit necessarius, idem dicendum erit de amore quocunque Christi in Deum; quandoquidem æquè per beatam Christi noticiam dirigatur, atque adeo ad eum consequitur. Et tamen vnicum fundamentum multiplicandi in Christo amores infusos, esse videtur, quod amor beatificus sit necessarius; debeat autem agnosci in Christo alius amor in Deum qui liber sit, atque adeo meriti capax. Tandem hæc amorum infusorum Christi multiplicatio, perperam supponit, amorem beatificum non esse meritorium: vnde ne amor in Deum fuerit in Christo expertus meriti, excogitatus est amor, subiunctus scientiæ infusæ. At potest faciliè salua esse amoris beatifico Christi ratio meriti, non obstante necessitate qua intermitte non poterat vagè lumpus, etiam si prope est hic indiuiduus ac singularis, omitti à Christo posset, id est variari, assumpto alio actu amoris indiuiduo, Nimirum quamuis necessarium planè sit, vt qui Deum clarè inuenit, (vt Christus inueniebat,) Deum amet ex charitate, & fortassis ex prompto toto charitatis conatu, ita vt ne momento quidem feriat possit, ab amore quantum potest intenso. Tamen vt hoc determinato amoris singulari actu, Deum diligat, necessarium non est: sed potest subinde pro arbitratu variare actum numericum dilectionis, retenta semper eadem actus quidditate, ac etiam intentione: Eam porro amoris beatifici variabilitatem, Autor prædictus non vult tribui potentia miraculorum Christi Domini; sed æquè censet in Beatis omnibus locum habere: quia Beatus non necessarius vult Deo, quicquid ex charitate velle potest, sed sunt pleraque externa Dei bona à sine charitatis dissociabilia, quæ liberum illi est Deo velle, aut nolle, vel nunc plura nunc pauciora velle. Cum igitur qui in alium fertur amore amicitia, non velit singula obiecta quæ illi vult totidem actibus, sed omnia vnico & indiuisibili actu velit, ne in immensum multiplicentur actus amoris: efficitur, in potestate cuiusque Beati esse, mutare amorem beatificum indiuidualiter. Nam vt prior singularis actus amoris, porrigatur ad vnum obiectum sine mutatione sui aliqua, est impossibile: Nulla autem fingi potest mutatio, alia quàm singularis actionis: quæ in visione quidem non subest videntis arbitrio, quia non plura in Deo vno tempore videt quàm alio, nec planè potest auerti à Deo, & illum non videre; quorum saltem alterum necessarium esset, vt actus visionis mutari posset arbitrio videntis. At quoad amorem, subest voluntati Beati mutatio actus singularis, ratione plurium bonorum exteriorum, quæ Beatus Deo vno tempore velle potest, & non alio. Nec refert quod visio maneat planè inuariat. Nam persistente eadè indiuidua cogitatione, potest numerice variari actio voluntatis. Quod si necessaria quoque esset in Beato cognitionis variatio ad variationem amoris, sufficere ad id posset variatio

ex parte scientiæ infusa, quæ apta quoque est amorem beatificum dirigere, & ad eius exercitium movere voluntatem.

Contraria sententia, placet.

237. Exhibui fideliter varia fundamenta, ex quibus amor Christi infusus aliis à beatifico, à diversis Autoribus expunctus est. Ego verò eum amorem in Christo agnosco, secutus alios optimæ notæ Theologos. In his sunt Caietanus 3. p. q. 1. art. 1. Ferrar. 3. cōtra Genr. c. 62. Medina 3. p. quæst. 19. art. 4. quæstioncula sua 2. Soto l. 3. de natura & gratia c. 7. Valencia 3. p. d. 1. q. 19. p. 2. Suares t. 1. 3. p. d. 37. sect. 4. & d. 39. sect. 2. Bellarm. l. 5. de iustific. 1. ad 2. Lessius l. 2. de summo bono numer. 187. Probatur ex verbis illis Christi, *ut cognoscat mundus quia diligo Patrem, surgite, eamus*; utique ad passionem & mortem. Quibus verbis Christus aperte significat, se mortem obitum ex charitate in Deum. Atqui volitio ex qua Christus Dominus mortem adiit, fuit Christo libera quoad motum, ut Autores cum quibus agimus admittunt, consentaneè ad D. Thomam suo loco referendum. Ergo ea volitio, & ea charitatis actio, fuit diversa ab amore Christi beatifico, qui est planè necessarius quoad speciem actus. Deinde puri viatores cum eis communicant scientia infusa, possunt per eam dirigi in amando Deo ex charitate: Quidni ergo Christus, cum haberet infusam Dei scientiam, poruit prælucente ea notitia amare Deum? Esto enim præluceat ei alia quoque notitia, quæ posset ad amorem sibi correspondentem esse vni; tamen hæc cum possit ex se vñ illam habere, non debuit eo privari ob concomitantiam alterius perfectioris notitiæ. Præterea agnoscendus est in Christo amor aliquis meritorius. Quis enim sibi persuadeat, nobilissimam virtutem Theologicam fuisse in Christo expertem meriti, cuius in alijs subiectis est feracissima? Atqui amor beatificus, cum esset planè necessarius, ut videbimus, non potuit esse meritorius. Ergo alius Dei amor, scientia viatorum, siue infusa subiectus, cui meriti implantaretur, agnoscendus est in Christi voluntate. Tandem Christus potuit amare proximum ex charitate Theologica. Est enim actus ille preciosissimus, nec possumus absque iniuria eo Christum spoliare: cum nos qui à Christi perfectione longè absumus, possumus amare proximum quia est aliquid Dei, qui est actus charitatis Theologicæ. Verum quidem est, quod Vasques ait 3. p. d. 74. num. 13. & disp. 98. c. 1. esse amorem quandam supernaturalem proximi qui non sit charitatis Theologicæ, sed (ut ipse ait,) beneficentia; vel potius (quia nullum beneficium cernitur in amore proximi cui nihil erogetur,) amicitia supernaturalis, quæ non sit virtus Theologica, quàm à Suare non bene impugnata l. 3. de relig. in communi cap. 5. à n. 15. & disp. 1. de charitate sect. 3. & à Lorca disp. 24. de charit. n. 2. admittam verò à D. Thom. 2. 2. q. 103. art. 3. ad 2. & à Durando in 3. d. 9. quæst. 3. ad 1. nec non à Lessio l. de iust. cap. 36. num. 23. & fusc à Torre 2. 2. t. 1. d. 66. dub. 3. & d. 73. dub. 1. & 2. alterius instituti est propugnare. Hanc igitur virtutem à charitate Theologica planè distinctam, esse agnoscendam, non eo inficias. Quod tamen in Christo, ut Valq. disp. illa 74. num. 13. velle videtur, non sit alia charitas proximi quàm amor ille ex complacentia proximi quo ei volumus bonum supernaturale quod habet, vel desideramus quod non habet, probare nulla ratione possum. Nam quemadmodum amicitia humana non tantum fertur in personam cui bonum volumus propter ipsam, sed etiam in eos qui tali personæ necessitudine sunt coniecti, & aliquid eius censentur: ita & amicitia in Deum siue charitas Theologica, non modò Deum diligit, sed etiam proximum quatenus est aliquid Dei. Fuit ergo in Christo hic actus charitatis Theologicæ. Atqui hic

actus est longè alius ab amore beatifico, qui præciù respicit Deum; nec est liber sed necessarius, quorum neutrum competi amori illi proximi de quo agimus, qui simul est amor Dei. Igitur in Christo fuit amor Dei infusus, distinctus à beatifico.

Ad argumenta in contrarium, primo & secundo loco proposita.

238. Quæ verò in contrarium proponebantur, non difficile enodantur. Ac primum quod Vasques amori huic infuso aduersatur supposita ablatione scientiæ infusæ de Deo, enascitur ex dictis supra, stabiliendo eam scientiam. Quod autem addit, idem bonum proponi per eam scientiam si admittatur, & per beatam; verissimum est. Sed nego, idem bonum variè propositum non posse multipliciter amari. Imò etiam si propositio aliqua boni sit longè illustrior, non propterea ita enervatur vel supprimitur altera, ut mouere non possit, etiam si interdu non internoscatur eius influxus, & veluti absorbeat in fluxu per nobilioris propositionem. Affine est quod cum quis ex motivo scientiæ determinatur ad assensum alicuius propositionis, non prohibetur simul assensum præbere ex motivo probabili, quod à motui scientiæ clarioris & firmitate procul abest. Similiter ergo nihil est incommodi, ut bonum quod proponitur amandum evidenter per scientiam beatam, proponatur, quoque amandum per scientiam infusam nimis illustrem, cui subordinetur amor liber. Quidni etiam eadem voluntas, quæ vno actu necessario in bonum fertur, possit alio actu in illudmet bonum ferri libere; ob diversitatem notitiæ prælucentis, & bonum amandum proponentis diversimodè? In quo est latum discrimen inter actus voluntatis prosequentis, & visones eiusdem coloris, duplici lumine collustrati. Nam illud duplex lumen, materiale, est eiusdem rationis, non item notitiæ prælucentes in re nostra. Deinde oculus non est facultas libera sicut voluntas: unde circa idem obiectum non potest simul plures actus elicere, licet id possit voluntas, ob suam actiuam indifferentiam. Quare ratum esto, esse in Christo amorem supernaturalem infusum, à beatifico seunctum.

239. Esse verò hunc amorem, specie eodem cum beatifico, quod postea obijciebatur, non difficeor, secutus Suarem disp. 3. de charit. sect. 3. n. 2. Medianam 3. p. q. 19. art. 3. Valquem 1. 2. d. 1. n. 22. Salam 1. 2. tract. 2. disp. 2. n. 42. Torrem 2. 2. t. 1. d. 77. dub. 6. & passim Interpretes ad illud 1. Cor. 13. *charitas nunquam excidit*; tamen non me læcet, differentiam specifiæ amoris patris ac viæ, astrui à plerisque, inter quos Scotus in 4. d. 49. q. 5. *litera E.* Caietanus 1. p. q. 82. art. 1. & Lessius l. 2. de summo bono n. 121. qui alios profert quibus si subscriberemus, tueret argumentum specifiæ illi identitati innixum. Sed ea vñ data, nego repugnare ut duo eiusdem speciei, simul ibidem sint, cum aliunde suppetit radix aliqua ad illos actus simul profundendos, sicut hic reuera suppetit ex multiplici perceptione eiusdem boni; intuitiva scilicet per scientiam beatam, & abstractiva per infusam. Præterquam quòd charitas actualis infusa, potest esse alterius simul termini, quàm eius qui solus obijcit charitati actuali beatæ. Itaque rectè possunt ambæ cohabitare. Quod autem vulgo dicitur, accidentia eiusdem speciei, non posse eidem plura simul inesse, intelligitur de pluribus nulla prorsus habitudine discrepantibus; ac ne casus quidem diversas habentibus: alioqui duorum aliorum species impressæ, non possent eodem aère excipi, nec duæ relationes similes, v.g. paternitatis ad duos filios, possent in eodem homine subiecti. Vnde valgate illud pronuntiatum esse limitandum, merito statuunt Mol. 1. p. q. 1. art. 3. disp. 3. & Suar. disp. 5. Metaph. sect. 8.

sed. 8. num. 1. 5. Quare falsum est, ex generali ratione actuum eiusdem speciei & solo numero differentium, amorem infusum & beatificum, se excludere ex eadem voluntate.

Specialis vero repugnancia, quam Autor, cuius est argumentum propositum, præterea excogitavit inter duos hos supernaturales Christi amores in Deum; nempe quod amor beatificus, cum sit terminus, non possit eum admittere infusum amorem, qui est via & motus ad terminum; hæc inquam repugnancia est plane nulla: aperteque eliditur ex proportionem scientie beatæ & infusæ, quæ eodem plane modo se habent ad iunctum, quo charitas viæ & patriæ: ita ut una eorum sit motus & via, altera vero sit terminus. Et tamen, vel hoc ipso autore annuente, sunt composibiles. Igitur & amores illi subiuncti.

Actus tertia adversaria, exarmatur.

140. Quæ postremo loco in hanc sententiam intorquebatur, sic diluuntur. Inprimis negandum est, amorem infusum dirigi posse per visionem beatam, tamquam per regulam homogeneam. Quamvis enim visio sit æquæ propositio obiecti, ac scientia infusa; tamen non est propositio conveniens & accommodata amoris viæ. Sicut quamvis notitia Angelica esset æquæ propositio obiecti conveniens humanæ voluntati, ac notitia humana; tamen incongruè homo dirigeretur per notitiam illam heterogeneam si ei communicaretur, ut inde communicari posset per vim obedientialem. Similiterque negandum est, quod inter referendam adversarii sententiam, in calce diximus ab eo asserti, scientiam scilicet infusam dirigere amorem beatificum, ac proinde si ad varietatem singularis numero amoris beatifici exigeretur variatio notitiæ, eam posse fieri in scientia infusa, & ad id futuram sufficientem. Hoc enim falsò supponit, scientiam infusam esse regulam amoris beatifici. Ex eo ergo quod in Christo sint due regulæ amoris, non malè coniectamus duplicem amorem infusum, quorum cuique homogeneus & proportionatus amor respondeat. Vnde consequenter coercitur quod subijciatur in eadem postrema argumentatione; nempe quod omnis amor Christi iustus, debeat esse æquæ necessarius, aut æquæ liber, cum unica eius regula sit visio beatifica. Hoc inquam quod adversarius consequenter ad primum illud suum principium statuebat, dissectum manet eo principio exciso, & regularum amoris multipliciter stabiliata.

Tandem petperam adversarius contendit amorem Christi beatificum posse esse meritorium, quippe liberum, & à viâ merendi que capace oriundum. Hoc ab eo malè contendi dico. Inprimis quia etiam si ea varietas numerica actus amoris quam Beato concedit, admitteretur; tamen non apparet quomodo ea variatio tantum numerica, coniuncta cum eadem intensificatione, & necessitate eius quoad speciem, possit fundare meritum. Nam idcirco libertas fundat meritum, quia homo exercet suam potestatem, proditque affectum suum erga bonum; vel illud exercendo cum posset non exercere, vel exercendo tali modo, cum posset eum modum non usurpare; sed alium: quorum neutrum certum in ea tantum numerica variabilitate actus, retentis necessariis eadem eius specificatione, & intensificatione, & exercitio actus ex necessitate non prætermisso. Quare cum ibi neque cernatur libertas quoad exercitium, neque quoad specificationem, qui sunt duo cardines meriti, sed tantum cernatur libertas in ponendo tali individuo actu, quem adhiberi vel omitti, perinde est ad testandum affectum erga bonum; non video quorundam gratis admissa pro arbitrio variabilitate numerica actus amoris, possit in ea fundari meritum. Non esse autem permittendam potestati beati, variabilitatem illam numerica, ostenditur ex invariabilitate status

Theoph. Raynaud. Christum.

beatifici, cuius pars vel essentialis vel integrans, est amor. Quo ergo iure, beatitudo cum sit status terminus, fixa est & invariabilis, nec pendens ab hominis arbitratu, eodem hæc vel appendix; vel pars beatitudinis, potestati liberæ Beati subduci debet.

241. Et sanè fundamentum ex quo amor dicitur variabilis individualiter ad nutum Beati, æquæ idem probaret de visione: unde sequeretur absurda totius beatitudinis variatio numerica, ut idcirco Capr. in 2. d. 3. q. 2. ad primam probationem minoris decimi argumenti contra primam conclusionem, voluntariā & fortè perniciosam & phantasticam pronunciet, Adami Philosophiam de variata numericè visione beatifica, ad novam secundariorum obiectorum perceptionem. Sequi autem ex Aduersarii sententia, eam visionis variationem, patet; quia enim amor terminari potest ad nova obiecta secundaria, inde colligit Aduersarius, variationem numericam in amore fieri. Similiter igitur, quia visio terminari potest ad nova obiecta secundaria, æquæ varianda esset numericè visio; sin minus ad arbitrium Beati, à quo non pender, hæc aut illa secundaria obiecta ad statum suum pertinentia videre de nouo; ac saltem ex diuino decreto. Atque ita neutra beatitudinis pars, statâ & firma esset.

Quod autem Aduersarius significat, idcirco visionem non variari, quia Beatus nihil de nouo videre potest in Verbo, quam primum viderit, falsum est. Existimo enim cum Molina 1. p. q. 12. art. 8. disp. 6. & annuit non obscurè D. Thomas 1. p. q. 57. art. 5. plerique Beatos de nouo videre in Verbo, quæ prius non videbant, & postmodum quoque cessant videre, ut preces ad se directas, festa, honores, & alia quæ per modificationes visioni additas, eaque quoad fundum invariata accedentes & decedentes, perfici facile intelliguntur. Quo eodem modo philosophandum esse in visione corporea obiecti uniformis, motu continuato sensum detecti, ut rectè censuit Vasques 1. d. 5. 1. num. 6. latè alibi probavi contra Gregorium in 1. disp. 17. q. 2. art. 2. ad 1. contra priores conclusiones. Ochamum quodlib. 1. quæst. 9. in fine, & Mayronium quæst. 19. prologi ad 1. 1. Vel ergo amor non variatur individualiter ob nouum amorem obiectorum secundariorum, vel æquæ variatur visio, ob novam propositionem obiectorum secundariorum subinde factam: atque ita nihil entitativè & individualiter stabile ac perenne erit in beatitudine, contra sensum Sanctorum, qui Lunam (ut Ocellus Lucanus scitè dixerat) isthnum mutabilitatis & immutabilitatis agnoscetes, in stabilitate beatitudinis celebranda, iuges sunt.

242. Ad extremum ostendo directè inanitatem argumenti, quo adversarius probatum vult, liberam Beato esse variabilitatem amoris beatifici. Assumit enim & bene, Beatum posse quædam externa bona nunc Deo velle, quæ antea non volebat; moxque rursus ea velle desinere. Inde colligit variationem fieri in singulari entitate actus amoris, eo quod novum obiectum non possit amari eodem anteriore actu immutato; nec duo solo numero diversi actus amoris, multiplicari in eadem voluntate possint. At hæc collectio est planè invalida. Nam variatio posset fieri in eodem actu amoris, æquæ ac in visione, per novam modificationem; à Deo quidem principaliter factam, sed ad nutum & exigentiam liberæ quoad hæc obiecta voluntatis Beati; quia cum amor prope extensus ad obiecta secundaria, sit actus facultatis liberæ, quod non habet visio; extendatur autem ad obiecta prædicta per modificationem supernaturalem vitalem, proportionalem illi quam in visione attingi, meritò ea modificatio Deo tribueretur, ut causæ physicæ partiali; homini autem ut causæ moraliter partiali, (ad cuius scilicet nutum ponitur,) physicè autem instrumentali. Quod si ad retinendam omnimodam beatificorum actuum inde-

T c 3 penden

pendentiam à libertate hominis, nolimus variationem in amore obiectorum secundariorum faciendam, explicare per modificationem amoris beatifici; facile est affirmare, cum amorem novum non esse beatificum, sed alium peculiarem totalem beatitudini extrinsecum. Neque enim iudicamus absurdum, duos amores amicitiae, vel etiam plures, propter potentiae visus & obiectorum separatim amatorum varietas tulerit, multiplicari simul in eadem voluntate. Quod verò voluntas toto impetu ac nisu suae activitatis stringat Deum, eliciatque beatificum amoris actum, quam potest intendere, non probat omnes animae vires ita exigi in illum, vnum intendere perfectissimum actum, ut nihil super sit animae virtutum quasi extensivè impendendum in alium actum amoris: sed inde tantum habetur, eum actum, vel alium vllum, non posse intensiorem ab anima effici, etiamsi alij in super actus ab ea manare possint, praeteritum remissiores. Quare universae substitutiones, quibus recentiores amorem Christi insulam à beatifico distinctum adorsum sunt, nullo negotio dimittuntur.

Spes actualis, quatenus voluntati Christi adimenda, quatenus danda.

243. Actum spei, voluntati Christi adimunt nonnulli, ut Med. 3. p. q. 7. art. 4. & Lorea disp. 7. de spe in fine, & disp. 9. n. 7. ac Ragusa 3. p. disp. 17. qua in re eadem de Christo difficultas est, quae de alijs Beatis, quos non habere spei, affirmat Blesensis serm. 3. verbis illis, Beatos ait desinere esse cum Christo vite, incipere autem esse cum Christo vite. Christus enim, & vitis dicitur, & vita, vitis in via per fidem, quasi via vitae; vita in patria per speciem. Desinunt ergo esse in Christo vite, & verius sunt in Christo vite; id est, iam non habent fidem nec spei, sed pacem & rem. Desinunt credere, & incipiunt videre. Atque adeo etiam non vltra sperant, quia quod videt quis, quid sperat? Expressius spei. Beatis planè abrogant Val. 2. d. 2. q. 1. p. 3. Malderus ibid. quæst. 2. 8. art. 2. Lorca disp. 7. num. 3. Torres disp. 6. dub. 1. Et certum sanè est, actum illum qui peculiariter spei nomine exprimitur, exulare à Beatis, atque adeo etiam à Christo, quoad gloriam essentialiorem. Et idem est de actu desiderij, nam quod videt quis ac tenet, quorsum speret aut desideret? Cum igitur & Beati omnes, & nominatim Rex Beatorum Christus Dominus, teneant Deum qui est essentialis eorum felicitas, & ex natura beatitudinis, sciant eam tentionem fore perpetuam & immutabilem; liquet Beatos atque adeo etiam Christum, non modò non sperare possessionem Dei qua potiuntur, sed neque perpetuam eius durationem. Sicut Angeli non sperant perpetuitatem sui esse, quam esse sibi connaturaliter debitam, non ignorant. Sed & ob eandem causam, nec Christus nec Beatorum vllus, desiderant beatitudinem suam, eiusve perpetuationem. Dicuntur quidem Angeli desiderare prospectum Dei, iuxta lectionem apud nonnullos Patres receptam, loci epistolæ 1. B. Petri cap. 1. Verum hæc non pertinent ad verum beatitudinis suae assequendæ suæ perennandæ desiderium, beatis tribuendum; sed ad denotandam inlatabilem & fastidij expertem Dei fruitionem, ut optimè in hunc modum exposuit S. Ildorus l. 1. de summo bono c. 12. n. 21. [Si Deum Angeli contemplantur & vident, cur Petrus Apostolus dixit, in quem desiderant Angeli Dei conspiciere? Iterum si eum non contemplantur nec vident, quomodo iuxta sententiam Domini, Angeli eorum semper vident faciem Patris, qui in oculis est? sed bene utramque est. Nam veraciter credimus, quod Deum & Angeli vident, & videre desiderant, & habent & habere festinant, & amant, & amare nituntur. Si enim sic videre desiderant, ut affectu desiderij non perficiantur, desiderium hoc

necessitatem habet: necessitas ista, poenalis est: sed beatis Angelis omnis poena longe est, quia nunquam simul poena & beatitudo conveniunt. Rursum si eos dicitur Dei visione satiari, fatietas fastidium habere solet: & scimus illos Dei visionem, quam & desiderant, fastidire non posse: Quid ergo est, nisi ut mirò modo simul utrumque credamus, quia & desiderant & satiantur? Sed desiderant sine labore, & satiantur sine fastidio. Ne enim sit in desiderio necessitas, desiderantes satiantur: & iterum ne sit in satietate fastidium, satiantur desiderant. Vident ergo Angeli faciem Patris per satietatem; sed quia satietas ista fastidium nescit, Angeli desiderant in eo prospicere semper.] Gemina omnino habentur apud S. Gregorium lib. 18. mor. cap. 39.

244. Non desunt tamen alij actus spei Theologicae, quos Christo & beatis tribuimus. Eiusmodi sunt amor simplex beatitudinis ut boni proprii, & gaudium de ea, propter tali. Hi quippe actus tendunt in germanum obiectum spei Theologicae, cum materiali, tum formale; & nullam habent pugnam cum statu beatitudinis. Itaque persisterunt cum eo, & Christo quamvis comprehensiori optimè quadantur. Esse autem actus spei, quamvis reclamant nonnulli, rectè statuunt Suarez d. 1. de spe serm. 3. n. 13. & lib. 2. de gratia c. 1. n. 24. Lessius h. b. 2. de summo bono num. 163. Lorea disp. 6. de spe an. 1. 10. Torres l. 1. in 2.2. disp. 60. dub. 2. & disp. 61. dub. 3. & sufficienter patet, ex eo quod nisi hi actus quos hinc immediate Deum attingere, sunt à spe Theologica, fatendum erit dari quartam Theologicam virtutem cuius hi actus sunt proprii, cum tamen rati in Ecclesia esse videatur, non dari nisi tres Theologicas virtutes. Accedit essentialis praesuppositio amoris simplicis, ad actum spei praese sumptæ, indubie spei Theologicae tribuendum, quem impossibile est principiari à virtute spei, non principari simplici amore intra eum includo, vel essentialiter ad eum praesupposito. Quoad gaudium verò, proportionale argumentum fieri potest, spectata subordinatione eius ad tentionem quæ spei proprie acceptæ obijciunt. Quæratum esto, hos actus vere esse spei Theologicae, atque adeo Christum actu aliquo huius virtutis caruisse. Neque verò sollicitus sum, an hi actus in Christo prodierint ab habitu spei, sed tantum contendo, eos collimare in obiectum spei honestatem. Quod monito propter aliquos, qui ut ostendant hos actus in Christo non esse tribuendos spei Theologicae, obliant hos actus respicere proprium commodum, atque adeo non elici interuenire vilius habitus, sed tantum per auxilium actuale. Sicut in humanis, volitio proprii commodi non est ab habitu, cum nemo difficile suum sibi commodum velit. Quæ quidem ratiocinatio multipliciter displicet. Nam etiam in humanis, plerique segnes sunt ad curandum proprium commodum; praeteritum cum extrinsecæ difficultates non modicæ, bonum illud circumsepunt. Et quicquid sit de huiusmodi actu circa bona humana, longè tamen alia est ratio actus supernaturalis, ob improprietatem naturarum virtutum nostrarum ad illum, ob quam habitum meritis deposcat; quia auxilium non est principium connaturale eliciendi actus infusos; alioqui cessaret omnis ratio admittendi habitus infusos operatios. Sed illud praeteritum displicet in eadem ratiocinatione, quod sine habitu interueniat ad actus praedictos, siue non interueniat, assignanda necessarè illis est honestas aliqua obiectiva quam spectent. Sicut primi actus qui eliciuntur ante partum habitum, pertinent ad virtutem cuius est habitus, ratione honestatis quam attingunt ante partum qualiteramque facilitantem per iteratos actus. Itaque quamvis de esset Christo habitus spei, (de quo postea,) tamen hi actus, ad spei Theologicam ratione eiusdem honestatis pertinerent.

145. His spei Theologicae actibus quos Christo cōcellimus, alium adiungit Aegidius Coninc. disp. 19. de actibus supernar. dub. 1. 1. nempe actum quo Christus expectat & sperat sibi gloriam corporis, quem non fuisse actum charitatis Theologicae, patet ex diversitate motui: nec fuisse actum elicium fructuonis beatificae ut Medina improbabiliter commentus est, vix probari debet; cum actus de quo agimus, sit viatorum proprius, non item fructus, quam praeterea constat esse actum elicium, cui nō est cur alij actus tribuantur, cum id proprium fructuum primorum, vel honestatum obiectivorum. Videtur igitur actum desiderij ac spei glorie sui corporis, fuisse in Christo viatore verum actum spei Theologicae. Pro qua sententia, Aegidius profert S. Thomam q. 7. art. 4. in corpore, & ad 2. & ibidem Suarez. ac Valquem disp. 43. cap. 2. Nec sanē defuerunt ei desiderio ac spei, conditiones propriae geminorum actuum spei Theologicae. Nā & erant de bono honeste per Christū sibi ipsi appetendo, & futuro, & adeptu rē, iuxta illud oportebat Christum pati & intrare in gloriam suam; vtiq; gloriam corporis. Nam Christus ante gloriam habuerat a primo vitae momento, gloriam autem corporis quamvis debitam ratione gloriae essentialis animae exornantis, habuit per crucem & tormentum. In quo latum est discrimen, inter alios Beatos quibus gloria corporis sine labore obtingit, & Christum, respectu cuius decora corporis fuerunt posteriores gloriae. Eatenus autem haec expectatio in Christo erat actus spei Theologicae, quatenus beatitudo corporis est quoddam medium, fruendi aliquomodo perfectius Deo: unde Deus erat expectationis illius obiectum ultimum, a quo ac finis, est ultimum & specificum obiectum electionis. Haec est ratio qua praedictus Autor sententiam confirmat. Verū huius rationis imbecillitas, confirmare videtur, hoc desiderium ac spem actuum nō esse actum spei Theologicae. Habet enim diversissimum obiectum quam actus spei; quia hic tendit ad bonum nostrum; ea autem beatitudo corporis, nulla ratione est bonum incrementum, nec Deus est ultimum motuum respectu illius actus, etiam si spectetur prout complet & perficit integram hominis beatitudinem, tamquam accessio & complementum beatitudinis essentialis ad Deum terminata.

Quā timor in Christi voluntate agnoscendus, quā inde ablegandus.

146. Venio ad actum timoris, quem Petrus Abelardus referente S. Bernardo epist. 190. Christo ademit, quod pertingit obiter his paucis verbis S. Bernardus. [Omitto quod dicit, spiritum timoris Domini non fuisse in Domino.] Damnatu est Abelardus generatim ab Innocentio II. epistola quā ibidem subiicitur, & est numero 194. Nec quoad rem praesentem, est longa confutatione opus. Nam disertē Istaia cap. 11. praenunciatur de Christo, replebit eum Spiritus timoris Domini. Ipse tamen Abelardus, epistola sua 20. ita mentem suam explicat, ut tamen fortassis erraret, absolute dicendo in Christo non fuisse timorem Dei, tamen fieri potius error quoad indistinctam locutionem, quam in re ipsa: quandoquidem affirmat, se tantum intendisse negare Christo timorem servilem qui a perfecta caritate foras mittitur. Sic enim scribit Abelardus. [Multa de Christo dicuntur, quae non tam secundum caput quam secundum corpus ipsius, quod est Ecclesia, sunt accipienda: Vt ille Spiritus timoris, quod est iustitiam sapientiae, quem videlicet timorem, perfectam charitatem foras mittit. Huius ergo timoris spiritum, in anima Christi qui perfectissimam habuit caritatem, nunquam fuisse credendum est, qui tamen in inferioribus membris non deest. Tantae quippe perfectionis, & tantae securitatis anima illa exiit per ipsam Verbi

unionem, ut sciret nihil omnino se committere posse, unde poenas incurreret, vel Deum offenderet. Castum quippe timorem in saeculum saeculi permanentem qui proprie reuerentia caritatis dicitur, tam ipsi animae Christi, quam electis Angelis, & hominibus inesse, semper recognosco. Unde & de ipsis supernis spiritibus scriptum est; adorant Dominationes, tremunt Potestates.] En distinguit Abelardus de timore, & exacto servili timore à Christo Domino, soli quae membris corporis mystici concessio, castum timorem & reuerentialem, Christo tribuit.

Non possum certò affirmare, an S. Bernardus, solam (ut dixi) male sonantem locutionem reprehenderit; an verò Abelardus more erronum deprehensorum, refugerit fateri quod erat, & mentita sit iniquitas sibi. Nam in illa ipsa epist. 20. Abelardus quādam sibi unquam excidisse negat, quae certum est ab eo prius tradita. Nec nisi calumniarē insinulato B. Bernardo, & Innocentio Papa Abelardum damnante leuitatis nimiae accusato, negare licet, Abelardū aperti mendacij reum teneri, quoad aliqua quae ibi à se unquam asserta negat. Quidni ergo etiam in hoc puncto, mendaciter potuerit dissimulare se dictum, quod prius aperte tradiderat? Vt, ut verò senserit aliquando Abelardus, liquet ex eius palinodia proposita, agnitum postea fuisse ab eo timorem Dei in Christo Domino; sed castum, quem dicit ait reuerentiam caritatis. Videtur autem imitatus Cassianum qui collat 11. c. 13. latē in Christo astruit timorē perfectum; quem vocat caritatis: sicque eum describit, ut dicat esse [quem non poenarum terror, nec cupido praemiorum, sed amoris generat magnitudo; quo vel filius indulgentissimum patrem, vel fratrem fratrem, vel amicum amicum, vel coniugem coniugem, sollicito reueretur affectu: dum eius non verbera, neque conuicia, sed vel tennem amoris formidat offensionem, atque in omnibus non solum actibus, verum etiam verbis, attonita semper pietate disceditur, ne erga se quantumlūmque feruor dilectionis illius intepescat.] Verū hic timor quantumvis in se sublimis & perfectus, non videtur tamen posse in Christo statui; quia supponit peccabilitatem sui subiecti. Vt quid enim timeat peccare, & Deum offendere ne bonitatem violet, qui scit se peccare non posse?

247. Igitur timor qui in Christo fuit, non est sic exponendus: sed accipiendus est de timore reuerentiali, qui est actus temperantiae, siue humilitatis ut tradidi in Morali dist. 3. num. 30. & in opere de S. Lactone c. 8. post Richardum in 3. d. 34. art. 2. q. 4. Altiſsidorensē lib. 1. summa c. de timore q. 3. & Alenſem 3. p. q. 66. membro 1. & 2. p. q. 156. membro 2. art. 1. illo actu, homo ex consideratione immanitatis Dei maiestatis, despiciat se praeter Deo, retrahatque se in suum nihilum. Et comitatur plerumque ei timori reuerentia, & ut passim loquimur respectus, ac obseruantia exacta in cultu debito reddendo, omnibusque eius minutis exacte seruandis: quae videtur causa esse, cur aliqui attendentes ad actum religionis concomitantem, dicant timorem reuerentialem esse religionis, ut videre est apud Lessium l. de iust. cap. 27. initio & apud Suarez lib. 3. de relig. in communi cap. 2. n. 5. Is ergo timor in Christo fuit, non autem vllus alius: ac ne filialis quidem, tamen in nobis quia peccabiles sumus, timor offensa ex affectu filiali, valde commendatur. Optime haec omnia tradidit Richardus à S. Laurentio l. 12. de Deipara serm. in Natiuit. Christi, pag. 1048.

Timor quoque servilis, tamen si sancta appendice servilitatis, bonus sit, ob subiecti tamen labilitatem quam supponit, Christo non competit. Itaque quod S. Augustinus lib. de grat. & arbitrio. cap. 18. affirmat, timorem servilem esse spiritum timoris Domini ab Iſaia c. 11. expressum, benignè exponit Bellarm. l. 2. de poenis. cap. 17. in fine; de timore in vniuersum: ita

T t 4 scilicet

scilicet ut Elaias, per spiritum timoris Domini qui Christum replevit, intellexerit timorem prout comprehendit servilem & filialem; quorum hic duntaxat in Christo fuerit. Sed interpretatio non videtur quadrare quia eum Spiritum timoris intellexit Elaias, qui reipsa in Christo fuit; & quidem in singulari; nam de ornamentis Christi singularibus agebat. Ergo si intellexit timorem servilem oporteret Christo concedere hunc timorem, quod merito refugit Bellarminus. Quare dixerim potius, S. Augustinum, cum commendare vellet timorem servilem absque servilitate, eumque appellasset donum Dei, obiter adduxisse locum quo Elaias ait aliquem timorem esse donum Dei, ut ex affinitate & convenientia in generali ratione timoris, assereret hunc quoque timorem despiciatorem de quo ipse agebat, esse donum Dei: quamvis timor quem Elaias Christo assignarat, esset longe alius. S. Gregorius quem præterea adduxit Bellarminus, tanquam asserentem Spiritum timoris ab Elaiâ expressum, & Christo tributum, esse timorem servilem, disertè tribuit timorem servilem Christo in se vel in suo mystico corpore; id est in nobis: ac proinde locus ille nos non virget, etiam si locus Elaiâ ad timorem servilem minus commodè à D. Gregorio trahatur.

248. Duriusculè præterea locutus est in hanc rem Rupertus, l. 1. de Oper. Spiritus sancti cap. 25. cum dixit. [Mirandum uniuersæ creaturæ proponitur spectaculum, quod scilicet creator hominum, Deus, illum usque descendit, unde peccatori homini ab infernalibus peccatis & vitis emergenti, initium ascendendi sumendum sit. Nam initium sapientie timor Domini. Huc usque creator descendit, Propheta dicente, post omnes gradus spirituum Domini, & replebit eum Spiritu timoris Domini. Non erat mirum quod requiesceret super eum Spiritus sapientie, & intellectus, Spiritus consilij & fortitudinis, Spiritus scientiæ & pietatis: non, inquam, mirum, quia magnificum erat, quia diuinum Maiestatem dignitate antiqua decebant hæc omnia. Quis autem Angelorum, aut hominum, non miretur, Dominum usque ad timorem Domini descendisse? Deum ac Dominum cælis ac terris timendum, timoratum factum esse, non parim sed plenariè, & quantum verbo repletionis, aut plenitudinis potuerunt homines in eodem Spiritu sancto loquentes significare? Itaque secundum hunc modum, digna cum admiratione dictum sit, Iesus autem plenus Spiritu sancto, regressus est à Iordane.] Quod tantopere exaggerat Rupertus, Christum descendisse ad timorem à quo orditur ordinariè iustificatio, qui sanè est timor seruili, latè sumendum est ob convenientiam genericam timoris, ad quem Christus descendit; nempe reuerentialis, cum timore seruili, quem reuera non assumpsit.

Potro negavi Christo omnem timorem præter reuerentialem, si agatur de timore ipsummet Christum respiciente, & Christum ad aliqua facienda vel omittenda impellente. Nam si ageretur tantum de timore peccati ab alio patrandi, propter pœnam ab eo incurrandam, non esset istimor à Christo alienus, spectaretque ad proximi charitatem. Idem dico de timore peccati ab alio admittendi, eiusque fuga, quia est iniuria Dei, aut contra bonum diuinum: nec non etiam de timore malorum grauium ex amore sui honesto, aut ob suscepta in se aliena peccata quibus talia mala debeantur, qui essent actus penitentiae & charitatis, haberentque in Christo locum. Verum propriè timor respicit aliquid ipsiusmet timentis, ratione cuius auertatur ab actione, aut inducatur ad agendum. Et talis timor respectu Dei, nullus in Christo fuit, præter reuerentialem.

Gaudium beatificum è Christi viatoris voluntate, sub passionem qui expunxerint.

249. Restant actus supernaturales voluntatis ordinis gloriæ, è quibus unicum aiebam vocatum esse in controuersiam, & Christo ab aliquibus fuisse negatum, nempe delectationem tempore passionis. Ita sequendam cum iuuenis esset propugnasse publice, asserit Canus l. 1. de locis cap. 14. in fine, nec reuocat sententiam, imò magnos inde igniculos excitari existimat ad gratitudinem erga Christum, pro tanta in nos charitate qua se nostra causa omni gaudio spoliare, & inebriare animam suam absyntio, non delectarit. Adhæserunt Cano ex nostris Val. 3. p. d. 1. quæst. 9. part. 1. Salmecron t. 10. tract. 14. & Maldon. in c. 26. Matth. v. 37. quorum præcipua ratio inde videtur ducta, quod id videretur per commodum ad declinandam grauem difficultatem, ex cohaesione summi gaudij & summæ tristitiæ in eadem Christi voluntate. Quomodo enim immensa suauitate beatitudinis voluntatem Christi occupante, potuisset locus in ea esse tristitia?

Non extricant sanè eam implexitatem, qui respondent cum S. Thoma, q. de passionibus animæ, quæ est 26. de verit. art. 10. quamvis contraria non possint simul esse per se, posse tamen simul esse per accidens; ut cum quis in nauj deambulans, fertur motu proprio in alteram partem quam feratur nauis. Sic enim dicunt, in voluntate Christi fuisse gaudium per se, quia erat in ea per actum proprium: fuisse autem dolorem per accidens, ex redundantia à corpore. Hoc responsum negat Canus esse solidum, quia quamvis in formis respectiuis, cuiusmodi sunt motus locales & relationes, possit cerni ea cohaesio pugnantium, non tamen in formis absolutis. Neque enim calor & frigus prout contraria sunt, ac præsertim in summo, cohererent ibidem: Multo minus igitur gaudium & tristitia in summo, quia hi actus sic se habent, ut unus excindat rationem obiectionum alterius: unde videntur nulla ratione posse conciliari, & simul esse.

Respondet insuper D. Thomas, gaudium illud Christi & tristitiam caruissè contrarietate, quia non erant de eodem. Sed hoc quoque responsum refellit Canus, quia Christi voluntas de eodem plane obiectione materiali, nempe de morte sua & cruciatibus, latabatur & tristabatur. Quod autem rationes motiue vniuersæ affectus essent diuersæ, parum referebat ad earum concordiam. Nam cum semper hi affectus disceptent rationibus motiuis atque formalibus, sequeretur eos semper & vbique posse simul coherere, si sola diuersitas motiui ad eorum concordiam satis esset. Quare non potest negari; quin duo contraria voluntati Christi inlederint, si dolor & tristitia de eadem re, occuparent eam simul. Imò experientia docet, tristitiam & gaudium de diuersis, excludere sese ab eadem voluntate. Nam suauitas illa quam infert gaudium, respicit amatorem tristitiæ, eumque libuit vndeunque extirgat: ut propterea qui amaro sunt corde; capient solatia ex aliis obiectionibus, nec tantum ex aliis eiusdem obiectionis rationibus.

Quod igitur ad dissoluendam hanc difficultatem ex actum contrarietate Christi voluntatem infellura, commodum videretur voluntati Christi gaudium beatificum adimere per tempus passionis; haud grauius Canus in hanc partem concessit; & secuti sunt quos retuli. Sicur ob eandem difficultatem, alij supra adducti, negarunt voluntati Christi superiori tristitiam. Addi potest argumentum quod sibi obijcit Scotus, ex pugnantibus cordis moribus quos summa delectatio & gaudium cordi inferrent, si simul occuparent voluntatem. Itaque cum Christus alterutro aspectu in voluntate spoliandus sit eam ob causam, nec possit remoueri tristitia, remouendum esset gaudium.

Reijciunt

Rejciuntur.

230. Mihi negatio illa gaudij beatifici Christi per tempus passionis, incommoda videtur, & visâ etiam est plerique recentioribus, qui iuuenilibus Cani studiis non sint delectati. In his sunt Soares. 1.3. p.d. 18. sect. 3. Valsq. 3. p.d. 76. num. 26. Ragusa disp. 84. Becanus tract. de incarn. c. 12. q. 7. Iustinianus 1. Petri 4. v. 1. n. 4. & complures alij, quorum nonnulli Canum hac in parte damnant temeritatis, vt refert Ragusa qui adiecta & reiecta quorundam aduersus Canum argumentatione ex quibusdam scripturis & Patribus gaudium Christi in aeterna cruce proidentibus, quia reuera non agunt de gaudio beatifico quod Canus tollit; aliter abigit Canum, nimirum ex eo quod ex natura rei gaudium separari nequeat a visione beatifica. Nam gaudium est quies appetitus in bono habito; qui appetitus tamen si itrequies persequeretur quando finita donaret bona ei obiectantur, tamen præterite summo bono planè extinguitur, & non quiescit. Quid enim vterius appetat qui immensitate boni potitur? Cum ergo in termino illo ac priuatione motus, iuxta D. Thomam & Theologos, sita sit ratio gaudij, non autem in actu quopiam positum, non potest fieri, vt gaudium præterite possessione summi boni suspendatur, non modo a voluntate, vt omnes fatentur, sed ne à Deo quidem. Sic enim maneret appetitus boni propolitus, quod tamen præteritus est, argue ad id appeti nequit.

Hæc & alia aduersus Canum, prædictus Autor: sed reuera inefficaciter, & admittit plerique à vera Philosophia abhorrentibus. Falsò enim assumit, gaudium non posse separari a visione. Cum enim sint actus realiter distincti, & in diuersis potentiis reperti, quidni quæ ex parte non connectuntur essentialiter, vt visum cum gaudio, non poterunt separari diuina vi? Apertius contulisset gaudium cum amore, sed hos quoque actus differe realiter, & esse separabiles non mutuo, extra controuersiam esse debet. Falsò præterea affirmat idem Autor, appetitum cuius quies tribuitur gaudio, cessare & extingui præterite summo bono. Ille enim appetitus, nihil aliud est quàm voluntas, quæ certe non perit nec extinguitur præterite summo bono. Nec quies illa est aliquid priuationum, v.g. nuda carentia motus, sed est quies vitalis & suauitatis boni adepti; non modo summi boni, sed cuiuscumque. Quamuis enim non nisi posita summi possessione voluntas plenè quiescat, eo quod nullum aliud bonum par sit ingluvies, (vt sic dicam,) siue infinita capacitate expleta, tamen adepti bono quocumque, appetitus quoad illud quiescit, id est non ultra mouetur ad illud cupiendum, sed capto finitur, & in eo prout bonitas illius tulerit, colliquescit. Quare argumentatio propolita, non est ad Canum repellendum idonea.

231. Apertius ergo Canum refellere inde possumus, quod fons gaudij fuerit in Christo indeficiens. Egregiè planè de eo Richardus Victor. l. 2. de Emman. c. 2. ubi tractans illud, *butyrum & mel comeder*, præfatusque butyrum esse ex lacte, quod significat cordis dulcedinem, laudat. [Butyrum de lacte colligitur, & vera cordis exultatio de vera cordis dulcedine generatur. Quanto abundamus lacte, tanto & butyro possumus abundare. Sic & iuxta abundantiam benignitatis, erit & abundantia incoercitatis. Si cor Christi attendimus, nihil illo dulcius, nihil illo benignius, nil vsquam creaturatum, illo corde dulcius esse potuit; nil vnquam dulcius esse poterit; nullum cor, corde illo vberius exultat. Vera cordium nostrorum exultatio, solet esse de testimonio conscientie. Gloria nostra, (inquit,) hæc est, testimonium conscientie nostræ. Testimonium conscientie bonæ in nostro corde, concupiscentiæ non consentit. Testimonium conscientie in illo corde, nullam, concu-

piscentiam sentire. Quid illà conscientia mundius fuit, quæ nullam concupiscentiam sensit? Quid illo corde dulcius fuit, quod nulla malitia tetigit, quod nihil fellis, nihil amaritudinis, vel habuit vel habere potuit? secundum autem magnitudinem dulcoris, erat & in ipso magnitudo exultationis. Perpende si potes, quanta dulcedo cordis illius fuerit, quam tanta passionis acerbitas, interpolare vel attenuare non potuit.]

Accedit optimum quoque argumentum, ex eo ductum, quod beatitudo quæ ex delectatione saltem integratur, debeat esse firma & inuariabilis: ac proinde non debeamus beatitudinem Christi variabilem & instabilem dicere, præciso quandoque ab ea complemento, quod apud vulgus designatur præcipue nomine beatitudinis. Quod si per tempus passionis beatitudo Christi truncanda est ad eum modum, idem sanè faciendum erit per totam Christi vitam: quia durante ea tota, horrida illa species cruciatuum inferendorum, eamque consequens acerbissima necis tristitia, Christo semper est obuersata. Quid si verò aliquis, eadem miraculosas & contra debitum factas subtractionis fingendi licentia, dicat, interdum quoque animam Christi desisse videre Deum, vt ingens illud dispendium nostri causa subiret? Amorem verò cessasse necesse est, si cessauit gaudium supposita indistinctione reali gaudij & amoris, quam inter aduersarios tradit Valentia 1. 2. d. 1. quæst. 4. p. 1. Atque ita nihil firmum & stabile habemus de Christi beatitudine. Quare dicendum omnino videretur, Christum simul & semel, in voluntate cum gaudio beatifico tristitiam quoque immensam perpeffum esse, simulque abyssò tristitiæ & gaudij, immersum fuisse.

Ad fundamenta contrarij placiti.

252. Fundamentum verò Cani, seu repugnantia eiusmodi actuum, variis modis eueritur per varios DD. vt Ragusa disp. illa 84. late refert. Breuiter dico, naturaliter quidem loquendo, duos illos affectus notabiliter intensos non posse simul vigere in eadem voluntate, eo quod vnus plenitudo, voluntatem absorbeat. Potest tamen diuina vi accidere, vt duo illi actus simul locentur in vna voluntate diuinitus vegetata, vt dum vni impenditur, non abducatur ab altero. Non enim gaudium & tristitia habent tantam inter se inconciliabilitatem, quantam assensus & dissensus de eodem obiecto: quia assensus & dissensus ita comparantur, vt mutuo excidant rationes suas obiectiuas; vnde ne in remisso quidem possunt coherere. At tristitia & gaudium, cum non sunt de eodem, non ita se habent, vt Durandus rectè vidit in 3. d. 15. quæst. 3. n. 10. Itaque totum dissidium quod inter gaudium & tristitiam esse potest, inde peti necesse est, quod iuxta Aristotelem 7. Ethic. cap. ultimo, spectato naturali statu potentie summo gaudio præoccupata, necesse sit exulare ab ea tristitiam: Et è contrario voluntatem altissime tristitiæ infossam, non possit subire gaudium, ob finitam vim potentie, quæ vtrique illi actui notabiliter intenso locum non præbet. Qua ratione, damnatos meta doloris acerbitate, nullo ac ne tantillo quidem ex variis solatiis quæ occurrere possunt gaudio diluta, torqueri rectè existimat Guilielmus Paris. 3. 2. de vniuerso c. 4. & Valsques 1. p. d. 242. n. 7. & 8. Eam verò finitam vim potentie anteriore affectu præoccupata, aut vno eorum infessa, facile est Deo roborare, & vt ad vtrumque actum simul sufficiat, patenter sustollere.

253. Quod autem de pugnantibus cordis Christi motibus sibi obijcit Sorus, in 3. d. 15. non est necesse enodari recurrendo ad diuinam potentiam. Naturaliter quidem ad tristitiam voluntatis cor constringitur, & ad gaudium dilatatur: nec duo illi motus possunt simul & semel, etiam vi diuina, in eodem corde habere locum,

locum, ob accessum ad unum terminum vi unius motus, à quo vi alterius motus receditur: unde si coniungerentur, oporteret simul & semel aliquid accedere & recedere ab eodem termino. Tamen nihil est quod probet, hos motus debuisset simul inferri cordi Christi, posito summo gaudio cum summa tristitia in Christi voluntate: quia motus illi cordis non consequuntur affectum voluntatis, sed tantum affectum appetitus sensitivi, qui in Christi passione nullo gaudio perfusus est, impediendo Deo redundantiam, qua connaturaliter rem spectando, perfundere debuisset appetitum sensitivum vitali suavitate ipsi proportionata. Itaque sola restrictio ex tristitia, cor Christi premebat.

Addit Gabriel in 3. d. 15. *in fine*, ex tristitia & gaudio aequalibus, non existere motus illos pugnantes, eo quod se collidant & invicem praevident. Sicut si opponerentur aqua & ignis viribus actus & resistis planè pares, & lignum statueretur in medio aptum aequè pati ab utroque, nec calefieret, nec frigeret. Similiter igitur censet Gabriel ex gaudio & tristitia quæ ambo in Christo fuere summa, nec dilationem nec constitutionem præternaturalem esse consecutam, altero affectu vim alterius motuum inhibente.

Sed hæc responsio, neque necessaria est (quia prior sufficit,) nec usurpari potest: quia duo hi affectus non possunt effectus suos invicem excludere, reddendo subiectum incapax motus per alium affectum inveniendi, ut per se patet: nec activitatem mutuam præcludendo, cum neuter quicquam supponatur agere, vel in cor, vel in alterum affectum. Formaliter autem, ac per sui ipsorum communicationem, non possunt se præpedire mutuo, quia non insunt eidem subiecto immediato. Igitur ut se mutuo colliderent in causando motu cordis, necesse esset unum affectum præoccupasse cor, cique motum sibi consentaneum impressisse. Sicque altero affectu tentante cor, interim dum viget adhuc affectus prior, & motus ei congruens perseverat, sequeretur motuum collisio: in qua necesse esset cor discerpi & diffingi, non autem protulit carere effectui viriutis passionis, ut Gabriel imaginabatur. Aliter verò philosophandum est, de ligno inter aequalia activa constituto, iuxta suppositionem Gabrielis: quæ tamen salua ligni extensione, sine qua agentia naturalia non agunt, est naturaliter impossibilis: quia propter ligni profunditatem, una ligni pars erit necessarid vicinior igni, solâque ei applicabitur: alteri verò parti, admovebitur sola aqua. Unde unumquodque activum ager in portionem ligni cui applicabitur, non autem ambo feriantur. Si tamen lignum divinitus constitueretur indivisibiliter extensum inter utrumque agens, ita ut esset velut unica superficies inter ea interiacens; sic utrumque agens ageret in eam superficiem absque noxa alterius, & imprimeret in eam aliquid qualitatis sibi propriæ, intra latitudinem earum compossibilem; quæ cum primum completeretur, utrumque quidem agens quod fingitur fore equaliter activum aliquid ageret, sed cum dispendio mutuo: non quod unum agens tolleretur effectum qui nunc primum ab altero imprimeretur; (sic enim effectus ille simul poneretur, & destrueretur;) sed quod pars effectus alieni ante producta, decenteretur, superflua non ei superinducta, & gradualiter coniuncta in unam totalem formam; quæ versus unum, hoc est versus partes antea unitas periret, ob formam contrariam ei subiecto adjectam per actionem hostilem: idemque vice versa contingeret, circa alteram qualitatem agenti inimico respondentem. Quæ ferè ratione philosophari cogimur in reactione.

*Omnibus actualibus voluntatis Christi perfecti-
nibus, ad viam spectantibus,
conferunt meritum.*

254. Fuit igitur Christi voluntas subiectum omnium perfectionum actualium, cum natura, tum gratia, tum gloria, quæ statum Christi hominis Dei non dedecere-
rent; cuiusmodi sunt actiones omnes non malæ. Nam de turpibus quæ aperte abhorrent à Christo, agendum erit sequenti capite, cum removebimus à voluntate Christi defectus eam dedecentes. Nunc priusquam progrediamur ad perfectiones voluntatis, quæ sunt actus quidam primi ad secundos actus propósitos ordinati, attingenda est insignis prærogativa moralis, perfectionum voluntatis actualium hæcenus expostarum, quæ non est exigua perfectionum istiusmodi actualium perfectio; nempe vis meritoria, quæ immediate & per se primò in voluntatis actibus elicitur certatur, & inde deinceps ad imperatos; siue ipsi voluntati, siue aliis potentis insidentes. Quamvis autem in nobis omnes actus voluntatis non poriantur hac prærogativa, eo quod non cernantur in omnibus conditiones ad meriti fundamentum idoneæ: (plerique enim sunt merè naturales, & independentes à libertate, ac indifferentes: qui omnes actus idonei sunt, ut eis implanteretur meritum.) Tamen in Christo omnes actus voluntatis pertinentes ad viam, meritorij fuerunt: quia nullus eorum fuit indeliberatus, vel exortus, sed omnes fuerunt liberi & à ratione indidit iuxta illud S. Bernardi (serm. 4. de Ascensu). In nostra vita, multa quantum in nobis est, videmur agere casu, multa necessitate. Sed Christus Dei virtus & Dei sapientia, neutri potuit subiacere. Quæ enim Dei virtutem necessitas coegeret Dei sapientia casu? Omnia proinde quæcumque locutus est, quæcumque operatus est, quæcumque passus est, ne dubites fuisse voluntaria, plena sacramentorum, plena salutis. Hæc scientes, si quid aliquando eorum quæ de Christo sunt, in nostram scientiam venire contingat, non sic audiendum est tamquam si inventitium quidpiam proferamus, sed tamquam id quod etiam priusquam causa sciretur, constaret non sine causa fuisse. Sicut enim qui scribit, certis rationibus collocat universa, ita quæ à Deo sunt, ordinata sunt, maximeque ea quæ præsentis in carne est operata maiestas. Omnia inquam Christi opera libertate præfulserunt ideoque meritoria fuerunt; vel si aliqui actus Christi, ad naturalium causarum admotionem ob sympathiam cum potentis inferioribus naturaliter extendebantur à voluntate, tamen eatenus liberi erant, quatenus liberè non impediabantur, cum possent impediri ne exurgerent, atque adeò acceptabantur in ordine ad Dei gloriam & salutem nostram. Neque enim Christus merè sinebat se agi ab objectis, quod ad libertatem actuum naturaliter excitatorum, non fuisset satis, eosque reliquisset infrugiferos: sed actum positum admittere, & ad Deum referebat impressionem naturaliter ab objecto factam, atque adeò etiam actus inde progerminantes; quo ipso erant sufficienter liberi ad fundandum meritum, & supernaturali honestate, quæ item ad meritum exigitur, conestebantur, interueniens actus extrinseci eos imperantis: id est acceptantis ipsorum non impeditionem, atque adeò etiam actuum positionem.

255. Imò non desunt, qui opera Christi etiam merè naturalia, atque adeò per extrinsecum imperium nullatenus euecta ad finem supernaturalem, pronunciant fuisse meritoria præmij supernaturalis, ob infinitam dignitatem personæ à qua eliciebantur. Eam quippe honestationem, censent sufficere ad meritum supernaturale fundandum in naturali opere, quamvis non fiat ex speciali motione Spiritu sancti, nec ad finem supernaturalem.

naturali referatur. Putant enim has condiciones in parvis creaturis requiri, quia earum gratia non se habet antecedenter ad naturalia opera quae eliciunt: In Christo autem consentientes condiciones non desiderari, eo quod suppleantur per conditionem personae infinitae dignae; ita ut per eam abunde ordinentur ad supernaturalem finem, quamvis ex se aut imperium extrinsecum, eo non tendant. Ita Praepositus 3. p. q. 7. num. 57. Suarez 1. 1. p. d. 39. sect. 2. ad finem. Pelantius 3. p. q. 19. art. 3. disp. 1. conclus. 4. quibus subscribere videtur Bonac. disp. 2. de Incarn. q. 12. p. 3. num. 6.

Hanc tamen sententiam non admitto, quia ex ea sequeretur, opera merè naturalia putarum creaturarum sanctitate colluctantium, esse supernaturaliter (tamen si finitè) meritoria, quod passim rejicitur. Id potè sequi, demonstratur, quia gratia sanctificans est forma iustitiae, quae ad opera eorum saltem posterius tempore elicit, quae antecedenter se habet, ac vno hypothetica in Christo ad operationes Christi naturales. In actiones siquidem Christi naturales, vno hypostatica & divina Verbi suppositivitas, nullum physicum influxum habuit, sed dimittat morale, quod omnes Christi actiones infinita dignitate perfundebantur, etiam quae ex se liberè non essent, ut vegetatiua. Similiter autem gratia sanctificans perfundit aliqua dignitate extrinseca, (tamen si finitè,) operationes hominis iusti, saltem liberis. Totumque distictum est, quod persona Christi, quia est infinitè digna, imbuere actus Christi dignitate infinita: gratia verò sanctificans parit hominis, cum finitè sit, non potest actus eius dignitate extrinseca perfundere, nisi ad certam mensuram. Cum ergo non obstante hoc valore extrinseco operationum naturalium hominis iusti, negent omnes opera illa, nisi subuehantur per extrinsecum imperium, esse supernaturaliter meritoria; idem in Christo videtur observandum. Sed bene habet quod imperium illud non desinit Christo, unde subiectio quorumvis eius operum ad supernaturalem finem & ordinem est consequens. Reliquae autem condiciones ad meritum necessariae, siue ex parte operum, siue ex parte operantis, siue ex parte Dei cui exhibetur meritum, manifestè concurrunt ad omnes praedictos actus voluntatis Christi, quae ac ad nostris meriti facies.

Meritum actuum voluntatis Christi, non nisi in actibus vitae, & per viam

254 Restrinxit tamen me, ad actus voluntatis Christi pertinetes ad viam. Valet enim de Christo, quod ipsemet ad se extendit. *Veni nox, quando nemo potest operari.* Hoc verò quid sit accipe ex Origene hom. 3. in Psal. 36. [Dominus & Saluator ait, *venit nox quando nemo potest operari*; & hoc dicit de illo tempore quod erit post hoc seculum, tempore quo unusquisque pro malis suis recipiet poenas. Tunc ergo dicit, noctem illam futuram, cum iam nemo potest operari aliquid: sed unusquisque tunc pascitur ex operibus suis, quae hic positus operatus est. Quomodo ergo nox fuerit, nemo operatur. In illo tempore malo; quomodo peccatores supplicii affliguntur, erit sine dubio famis his qui nullos fructus boni operis collegerunt. In illo autem famis tempore, saturabuntur iusti, ex fructibus scilicet iustitiae suae. Sicut enim in deserto sex diebus colligebant manna, in sexta autem die non vnius diei modum, sed quantum sufficeret in crastinum colligebant, & unusquisque edebat in die sabbati, quae collegerat in die sexta: Ita etiam nunc velut sexta quaedam dies putanda est, Domini nostri Iesu Christi aduentus, & tempus hoc dispensationis eius, quam passionem suam hoc in seculo procuravit. Et ideo dum in die sexta sumus, colligamus manna dupliciter, ut sufficere nobis possit, dum advenit vera Sabbati observatio populi Dei.

Si enim non collegerimus duplices cibos, qui nobis & in praesenti seculo sufficiant, & in futuro; in diebus famis non saturabimur.] Extra viam ergo, cessat omne meritum.

Id quod rursus confirmo ex Augustino 17. Civit. cap. 4. qui tractans illud *facere iudicium & iustitiam in medio terra*. Monstrat in primis, facere iustitiam, esse rectè vivere. Tum addit. [Facete iudicium & iustitiam, ex Deo est. Sed quid est in medio terra? Neque enim non debent facere iudicium, & iustitiam, qui habitant in extremis terrae. Quis hoc dixerit? Cur ergo additum est, in medio terra? Quod si non adderetur, & tantammodo diceret, *facere iudicium & iustitiam*, magis hoc praeceptum ad utrosque homines pertineret, & mediterraneos, & maritimos. Sed ne quisquam putaret, post finem vitae quae in hoc agitur corpore, superesse tempus iudicium iustitiamque faciendi, quam cum esset in carne non fecit, & sic diuinum evadi posse iudicium; in medio terra mihi videtur dictum, cum quisque vivit in corpore. In hac quippe vita, suam terram quisque circumfert, quam moriente homine recipit terra communis, resurgenti vtiq; redditura. Proinde in medio terra, id est cum anima nostra isto terreno claudatur corpore, faciendum est iudicium & iustitia, quod nobis prosit in posterum, quando recipiet quisque secundum ea quae per corpus gessit, siue bonum siue malum. Per corpus quippe ibi dixit Apostolus, per tempus quo vixit in corpore. Non enim si quis maligna mente, atque impia cogitatione, blasphemet; neque id vllis membris corporis operetur, ideo non erit reus, quia id non moto corporis gessit, cum hoc per illud tempus gesserit quo gessit & corpus. Isto modo congruenter intelligi etiam illud potest quod in psalmo legitur: *Deum autem rex noster ante secula, operatus est salutem in medio terra*; Vt Dominus Iesus accipiat Deus noster qui est ante secula, qui per ipsum facta sunt secula; operatus est salutem nostram in medio terrae, cum Verbum caro factum est, & terreno habitavit in corpore.] Idem habet tract. 44. in Ioan.

257. Praclare idem tradit S. Ambrosius. serm. 43. de temp. *sub finem*, & insigniter quoque his verbis S. Hilarius in Psal. 51. *sub finem*, quae placet notare, contra novellam cuiusdam de libertate sententiam. [Operationem iustitiae voluntatem in tantum misericordia Dei moderatur, ut miserans aeternitatis quoque suae, iustum quemque tribuat esse participem. Idcirco in seculum & in seculum seculi, misericordiae spes est: Sed confessio tantum in seculum, non etiam in seculum seculi. Non enim confessio peccatorum, nisi in huius seculi tempore est: dum voluntati suae unusquisque permittitur, & per vitae licentiam habet confessionis arbitrium. Decedentes namque de vita, simul & de iure decedimus voluntatis: Tunc enim ex merito praeteritae voluntatis, lex iam constituta, aut quietis aut poenae excedentium ex corpore suscipit voluntatem: cuius temporis non iam liberam sed necessariam voluntatem, ostendit Propheta, dicens: *Non est mihi in diebus illis voluntas*. Cessante enim voluntatis libertate, etiam voluntatis, si quae erit, cessabit effectus. Transire namque ad Abraham volens dives, chaos medio non finitur: cum tamen per libertatem voluntatis in Abraham finibus esse potuisset. Interclusa est ergo libertas voluntatis, quia confessio nulla sit mortuis, secundum id quod dictum est: *n in inferno autem quis confitebitur tibi?* Sperans ergo Propheta misericordiam in seculum & in seculum seculi, confiteatur tantum in seculo: temporalia confessionis officia seculi tempore gerens; spem vero aeternam seculorum aeternitate protendens.] H. Iychius in cap. 25. Levit. *initio*, pulchrè omnino & fuse idipsum prolequitur.

Reisti

Reiecti, qui amorem Christi beatificum, dixerunt meritorium.

258. Itaque neque actum amoris beatificum, neque ullum actum voluntatis, elicium à Christo extra viam constituto, admitto esse meritorium. Amori beatifico Christi, præter Monachum iam supra reiectum, vim meritoriam conferuerunt Aluarez 3. p. d. 45. & Rada in 3. contron. 1. 2. art. 1. conclus. 3. & videtur fuisse sententia S. Thomæ, ut notat Capreolus in 3. d. 18. Nam S. Doctor ea distinctione q. 1. art. 2. ad 1. ait, dilectionem Christi beatificam, fuisse meritoriam gloriæ corporis. Et quæst. 19. de verit. art. 6. ad 6. ait Christum eadem charitate actuali cum viator esset, fruitum esse Deo, & meruisse sui corporis gloriam. Addit Aluarez rationem, quia meritum principaliter consistit in actu charitatis ut terminatur ad Deum; unde charitas non est radix merendi quatenus respicit creaturas, sed quatenus immediate ad Deum terminatur. Atqui in Christo fuit meritum perfectissimum. Meruit igitur per actum charitatis, prout terminatum ad Deum immediate. Non fuit autem in anima Christi alius supernaturalis actus charitatis in Deum, quàm beatificus; alioqui accidentia solo numero discrepantia fuissent multiplicata in eadem voluntate. Igitur ipsa Dei dilectio beatifica, fuit in Christo meritoria. Bonitas namque diuina prout actui amoris beatifico obiecta, etiam si secundum se & absolute diligatur necessariò, & eatenus amor beatificus non sit meritorius; tamen sumpta prout in actuali exercitio est ratio formalis diligendi creaturas, amatur liberè, eodemmet illo actu quo diligitur necessariò; quia nihil vetat, eundem actum respectu eiusdem obiecti secundum diuersas rationes spectari, esse absolute necessarium & liberum, ut videmus in amore increato; qui idemmet prout Deum respicit, est summè necessarius, prout autem respicit creaturas, est planè liber.

Sententia contraria, quæ amori beatifico Christi viatoris meritum abrogat, mihi videtur verissima. Tradunt eam quorquor amorem Christi, insumum à beatifico & distinctum, & scientià infusa regulatum agnoscunt: ei quippe amori in Deum tribuunt libertatem & meritum, non autem beatifico. Ita Coninc disp. 29. de actibus supernat. dub. 1. à num. 28. & ante ea Sorus, Medina, Caietanus, Ferrariensis, & alij superius adducti stabiliendo amorem insumum, seiuictum à beatifico. Quibus suffragari videtur S. Thomas 3. p. quæst. 19. art. 3. ad 1. vbi dilertè ait, Christum non meruisse per charitatem, (vtique actualem,) prout erat charitas comprehensoris sue beatifica, sed prout erat charitas viatoris, hoc est respondens scientiæ infusæ. Quo loco D. Thomas, non obscure corrigit, quæ alià de amore beatifico Christi, ut meritoria ornato, tradiderat. Ratio ineluctabilis pro hac sententia esse videtur, quod impossibile sit, eundem actum limitatum & essentialiter finitum, esse simul necessarium & liberum. Nam in Deo, ob illimitationem & infinitatem essentialem, conditiones illæ concurrunt, æquè ac aliæ quæ in creaturis non coherent: ut quod idem sit relativum & absolutum, idem cognitio & volitio. At actus creatus, cum sit finitus essentialiter, non potest æquivalere pluribus actibus pugnantes illas rationes admittentibus. Cum igitur amor Christi beatificus, sit actus necessarius, eo quod reguletur per scientiã quæ exhibet Deum ut bonum summum absque indifferentia libertatem fundante, planè efficitur eum non posse simul esse liberum: non modò respectu Dei qui ei non proponitur cum indifferentia obiectiua, sed neque respectu creaturarum: quia prout connexæ cum Deo clare viso, earumque amorem postulante, amantur necessariò, atque adeo amor ad eas propter Deum ter-

minatus, non est meritorius: prout verò possunt obijci ut connexæ cum Deo, non amantur amore beatifico, qui fixus & innatiabilis esse debet; sed alio amore distincto, à nobis profus dependente. Nam quod dici posset, amorem beatificum extendi ab obiecta secundaria per modificationem liberam; neque ab aduersariis affirmatur, neque satis congruit cum ea independentia à libero hominis arbitrio quæ videtur agnoscenda omni ex parte in actu beatifico; quippe habente rationem præmij respectu actum liberorum; ac proinde oriundo à Deo solo, independenter à nobis liberè operantibus.

259. Argumentum ex Aluare proposito, labat vndeunque. Nam quod toties repetit hic Autor, actum charitatis non esse meritorium nisi quatenus terminatur ad Deum, falsò planè dicitur: Siue sensus sit, solum actum erga Deum à charitate elicium, esse meritorium gratiæ & gloriæ, quod censuit Bannes 1. 2. q. 24. art. 6. dub. 5. latissimè reiectus à Suare relect. de reu. uille merit. d. 1. ferm. 1. & seq. & 1. 1. 2. de gratia c. 8. siue sensus, sit actum quemcumque meritorium debere saltem imperari à charitate in Deum, quod censuit Almainus in 3. d. 1. 8. sub initium, & Bellarm. 1. 5. de iustific. c. 15. Mihi enim indubiatum est, & actum charitatis prout tendit in proximum, & actus virtutum quarumcumque infusarum liberè profusos, aut imperatos absque interuentu charitatis actualis, esse meritorios gratiæ & gloriæ essentialis; ut fert eorum origo à principio infuso, ratione cuius per se & suapte natura tendunt in Deum Autorem gratiæ & finem supernaturalis; etiam si non habeant Deum pro termino immediato: quod aduersariis haud dubio Bannem secutus, existimat esse necessarium ad meritum: ita vt absque tali ordine ad Deum, planè exulter meritorium, ut hic sæpè repetit absolute & sine restrictione vlla, quamvis semel adhibuerit limitationem, quum dixit, principaliter meritum consistere in actu charitatis, prout ad Deum terminato: sub qua limitatione, proposito vera est, sed non quadat instituto aduersarij: qui ex eo quod debeat Christo concedi verum meritum, idque locum non habeat nisi in actu charitatis immediate ad Deum terminato, contendit inferre, actum charitatis beatificum, (quem supponit vnicum in Christo esse charitatis actum,) fuisse reuera meritorium in Christo viatore. Quare limitatio illa semel adhibita, non videtur artificio. Mens enim aduersarij perspicue fert, actum meritorium debere esse actum charitatis in Deum: quod (ut dixi, falsum est. Vnde maior argumenti ex aduersario propositi, falsa est. Sed & minor, qua negat alium in Christo fuisse actum charitatis in Deum, distinctum à beatifico, reiecta lute est superius. Atque ita moles tota argumentationis concedit, fixumque manet quod asseruimus; solos actus Christi pertinentes ad viam, fuisse meritorios.

Mors Christi, vulnus lateris, resurrectio, an absque merito.

260. Ex eodem porò principio, statuendum est, nullos alios Christi actus quos extra viam elicuit, fuisse meritorios: ita ut cum vita finiatur exstinctè in puncto mortis, ipsūque mortis momentum non vltra perineat ad viam, sed sit ei externum; nulla planè Christi actio in momento mortis aut postmodum elicita, fuerit meritoria.

Videbimur reclamare, innumeris Scripturis, quæ meritum Christi pro nobis, tribuunt morti Christi, quæ sanè non obtrigit Christo viatori. Vnde Petrus Cluniac. ad 5. articulum Petrobianorum, sic scribit: Oñsum est igitur, viuētis Domini bona mortis profuisse. Sed ad supplementum omnium demonstratur, mortui insuper bona viuētibus potuisse proficere.

Ad quod non expectata responsione mea, totus orbis terrarum conclamavit, vociferans se bono mortis Domini, à morte aeterna ereptum, saluti redditum, vitæ perpetuæ restitutum. Hoc duodecim Apostoli, hoc sexaginta duo discipuli, hoc quingenti fratres, quibus simul resurgens apparuit, hoc innumera multitudo credentium vel non credentium, qui dum ipse temporaliter carne mortuus esset, ipsi etiam temporaliter carne mortui essent, inquam, isti omnes attestantur: quos, (vt dixi,) in corpore mortali viucentes, in corpore mortali eodem tempore mortui saluati, & ipsi viucentibus bona mortis suæ profuisse monstrant. Quæ cum ita sint, nullo sani capitis, vt æstimo, reclamante, bona viucentis Domini viuens, mortui mortui, viui mortui, mortui viuens profuisse, probatum est. Constat igitur videri, mortem Christi quæ verè viam eius consecuta est, fuisse meritoriam quod dixerit admittit Card. Vigerius libro de instrumentis Dominice Passionis, Tract. 4. c. 5. & 6.

161. Item vulnus inflatum Christo post mortem, fuit meritorium, quod latissime probat Honofrius Mercator in Apologética disputatione de vulnere lateris Christi à cap. 6. ad 5. adeoque eundem id habuit Daniel Malonius ad cap. 10. Palæoti de sacra sindone num. 3. vt scribat in hunc modum. [Abfit hoc longe à fide mentibus, vt vulnus quod pro nobis Christus suscepit, quod nobilissimam corporis partem periculis, quo saltem nostram. Christus est operatus, quo Ecclesiam consecrauit, quo virtutem contulit Sacramentis, meritum non exit se suspicietur. Tanti enim meriti fuit, vt merito Ecclesia in ordinatione Acolythorum canat, Domine S. Pater Omnipotens æternæ Deus, qui Iesum Christum filium tuum Dominum nostrum gloriosissime crucis vexillo affigi, atque sanguinem & aquam à latere illius pro salute humani generis effluere voluisti.] Accedunt testimonia Patrum, quibus sanguis de latere transfixoeductus post Christi mortem, fuisse pretium nostrum, ac redemptio, & lachrymæ peccata nostra, vnde illud vulnus saluberrimum dicitur. Ita S. Ambrosius l. de bened. Patriarch. c. 4. Et in Plal. 40. ait, Christum latere vulneratum, vitam prodidisse ex vulnere. Et fragrantissimè serm. 3. in Plalm. 114. ad v. 1. verbis illis. [Natus Cypri, confobrinus meus in vinctis Exgadi. Si locum querimus, regionis cuiusdā quæ in Iudæa est, locus sic dicitur, in quo opobalsamum gignitur. Si interpretationem, tentatio Latine significatur. In illis ergo vineis, lignum est, quod si quis commungat, vnguentum emittit. Hic fructus est ligni. Si non incidatur lignum, non ita fragrat & redolet: cum autem componendum fuerit artificis manu, tunc lachrymam distillat: Sicut & Christus in illo tentationis ligno crucifixus, lachrymabat populum, vt peccata nostra dilaceret, & de visceribus misericordie suæ fundebat vnguentum, dicens: pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt. Tunc ergo in ligno compunctus est lancea, & exiit de eo sanguis, & aqua, omni vnguento suauior, acceptus Deo hostia, per totum mundum, odorem sanctificationis effundens: & quasi balsamum ex arbore, sic virtus exibat ex corpore. Vnde ait, sentio virtutem exire de me. Inde opobalsamum expressius dicitur, eo quod compunctione ligni, balsamum per cauernam punctiōis erumpit. Compunctus igitur Iesus, odorem remissionis peccatorum, & redemptionis effundit. Nam & constitutus erat, verbum cum esset, homo factus: & pauper factus, cum diuites esset, vt nos illius inopia ditamur. Potens erat, & despiciendum se præbuit, ita vt Herodes sperneret eum, & illuderet ei. Terram moribatur, & hærebat in ligno. Cælum obducebat tenebris, mundum crucifigebat, & crucifixus erat: Inclinabat caput, & exibat Verbum: Exinanitus erat, & replebat omnia. Descendit Deus, ascendit homo: Verbum caro factum est, vt caro sibi solum in Dei dextera vindicaret, vulnus inflatum erat, & flebat vnguentum: carabatur audiebatur, & Deus agnoscebatur.]

162. Guerrius Abbas, piffini è hortatus fidelem animam, vt condatur in fossa humo, iuxta Prophetam monuit, hoc est in Christi corpore transfixo, hæc non statim de latere habet ser. 4. in Ramis palm.

[Non ad ipsum tantum, sed in ipsum fuge. In foramina petre ingredere, in fossa humo abscondere, in ipsis manibus foratis, in fossa latere te ipsum recondere. Vulnus enim in latere Christi quid nisi ostium in latere arcæ saluandis à facie diluuij? Illud tamen figura, istud autem veritas, vbi non modo seruat vita mortalis, sed recuperatur immortalis. Ideo quippe latus suum pius & misericors aperuit, vt cruor te vulneris viuificet, calor corporis refocillet, Spiritus cordis quasi patenti & libero meatu aspiciat. Ibi turd latebis, donec transeat iniquitas: ibi nequaquam algebis, eo quod in visceribus Christi non frigescat charitas, ibi delicijs affluas, ibi gaudijs supereffluas: vel tunc demum cum à vita capitis, tua & omnium membrorum corporis eius, absorpta fuerit mortalitas.] Quod de lateris vulnere, expressio per arcæ ostium dixit Guerrius, habet item Prosper l. p. de promiss. 7. nostrum inde pretium, & Ecclesiam processisse demonstrans. Et pulchre eandem allegoriam prosequitur Card. Vigerius l. de instrum. Dom. Passionis Tract. 4. cap. 10. De eiusdem vulneris fructibus, & nostra ex eo educatione, Egregie Rupertus l. 2. de operib. Spiritus sancti c. 19. [Quemadmodum illi veteri Adæ dormienti, costa de latere subducta, & in coniugem illi edificata vel formata est, vt posteritas propagaretur; sic isti nouo Adæ iam in morte separato, de patefacto eius latere, sanguinis & aquæ Sacramentum productum est, & exinde statim Ecclesia reformata, de qua multi per orbem terrarum filij nascerentur. Nam quod optime nouit, & nosse debet fides Christiana, statim vniuersa pilsorum electorum, quantacunque ab origine mundi collecta fuerat, apud inferos redemptionem suam expectans illo sanguine & illa aqua emundata, regenerata arque huic viro copulata est: & exinde quot singulatim de cunctis gentibus baptizantur, tot filij de isto viro, & de ista eius coniuge nascuntur.] Et hic cerni tres testes in terra de quibus Ioannes, spiritum, aquam, & sanguinem, latere prosequitur idem Rupertus l. 3. eiusdem operis c. 4. & 8. & 11. ac 12. & lib. 1. cap. 13.

Concinnissime Chryfost. in Plal. 14. initio, inducens Daniele colloquentem Deo. [Tabernaculum tuum, regale in mundo, tanquam in agro, video Ecclesiam Sed quoniam magno pretio acquisiisti tabernaculum (pretiosum enim tuum dedisti sanguinem, & accepisti tabernaculum;) & apertò latere, (quod est theca eius, quod est reconditum marsupium diuinitatis, arcæ sanctificationis) & lanceæ tamquam clauæ in arcâ injecta: injecta autem non vt qui te improbe gereres, sed qui concederes ac permitteres, dedisti pretium ex paterno thesauro.] Et homil. de animatione Adami. [Immisit somnum in Adam, & tunc latus accepit. Ergo quoniam ex eo latere transgressionis occasio futura erat, & mulier ipsi Adam mortem inuexit, Saluator noster volens plagæ mederi, lateri latus opponit, & in cruce latus lanceæ obicit, vt vnde manaret vulnus, inde salus osiret. Exiit sanguis, & aqua. Intellige mysteriū, honora dispensatorem, specta miraculum. Nam quia illi adam posteaquam sopitus est, latus detractum fuit, (non enim à vigilante latus ademittit,) Saluatori item haud vigilantis latus traiectum, sed post somnum corporis, latus militi dedit.]

S. Gregorius in Antiphonario, feria 6. in Parasceve, [Aperit militis lancea latere crucifixi Domini, exiit sanguis & aqua in redemptionem Saulis nostræ. O admirabile pretium, cuius pondere captiuitas redempta est mundi, Tartarea confracta sunt claustra inferni.]

ni, aperta est nobis Ianua regni.] Similia de fructu in nos derivato è vulnere illo lateris Christi S. Athanasius serm. in Euang. de passione & Croce Domini, S. Augustinus tract. 110. in Ioan. & S. Bernardus serm. 2. in Octava Pasche.

Cum igitur vulnus lateris sic Christo infixum, cum iam esset extra viam, (dampnatus enim est in Conc. Viennensi error asserendum inflictum fuisse Christo etiam nunc vivo quod Petro Ioanni tribuit Guido Carmelita tract. de Petri Ioannis erroribus toto cap. 3.) immerito videatur arctasse meritum Christi, ad tempus quo inter nos vixit passibilis. Denique Christi resurrectionis, fuit actio eius extra viam iam constituta: & tamen eam actionem fuisse nobis meritoriam, aperte videtur tradere Apostolus Rom. 4. verbis illis, *resurrexit propter iustificationem nostram*, quibus Cornelius, vim meritoriam actionis animæ Christi corpus suum suscitantis, expressam significat.

Resolutio negans.

263. Hæc tamen non me dimouent de sententia. Nam Christi mors, dicitur nobis meritoria prout erat in fieri, non autem in facto esse; vt loquitur D. Thomas 3. p. q. 50. art. 6. *ad primum*; quod perinde est ac si diceretur, passionem Christi, & cruciatum quibus mors Christo illata est, meruisse nostram redemptionem: quamvis ipsa mors, quæ obitur in instanti extinguitur, atque adeo vix meritoria non fuerit.

Similiter vulnus Christo mortuo inflictum, nego fuisse meritorium. Quod copiose confirmat Cardin. Vigerius l. de instrum. Domin. passionis cap. 6. & 7. Acceptatio quidem, qua Christus etiamnum viuens admittere voluit hanc pectoris sui transfixionem, fuit meritoria: non tamen ipsam vulnus, eiusve perpassio; quia neque fuit Christo libera cum iam obisset & anima abesset à corpore, nec fuit illata homini in statu merendi constituto. Et ita rectè Abulensis in cap. 13. Genesios q. 33. 2. & parad. 2. cap. 33. ac Vasques 3. p. d. 76. cap. 2. quos refert Collius l. 5. de sang. Christi disp. vltima cap. 1. & refellit c. 3. sed ita vt idem planè cum illis sentiat. Contendit enim hoc vulnus Christi fuisse meritorium, quod illi inficiantur: addit verò non fuisse meritorium tunc cum reipsa inflictum est, sed quando est acceptatum à Christo viuentis, & præscientis esse intelligendum. Quod est relabi in sententiam eorum quos refellit. Nam si vulnus lanceæ non fuit meritorium quando reipsa est inflictum, ergo fuit meritorium quando non fuit. Si autem hoc, ludicrum & aperte absurdum est, efficitur solam eius intelligendi acceptationem fuisse meritoriam, non autem ipsam vulneris exceptionem; quæ nullomodo fuit meritoria formaliter, sed obiectiue tantum, vt rectè affirmant Abulensis, & Gabriel Vasques. Magis consequenter Malonius loco allegato, hoc vulnus videtur velle fuisse meritorium cum est inflictum; quia etiam si non esset tunc actus liberum, tamen præcesserat acceptatio libera, ratione cuius hic effectus poterat libertatem participare; atque ac peccata quæ quis in somno vel ebrietate admittit, si durante usu rationis præuifa sint & acceptata, sunt vera peccata, & vitio vertuntur, plectunturque. Verum quamuis supposito quod quis velit tueri vulnus ipsam lanceæ fuisse meritorium, ita loquendum sit, propterea quæ dixerim Malonium magis consequenter loqui, quàm Collium, qui vulnus lanceæ voluit fuisse meritorium antequàm intelligeretur. Tamen fundamentum quo hic loquendi modus nititur, euersum est tractando moralitatem actuum furiosi & ebrii. Sic enim suo loco ostensum est, actus illos cum exercentur, quantumvis præfati ac acceptati fuerint, nullomodo esse in se formaliter liberos & meritorios, sed tantum in causa: ita de merito huius vulneris Christo mortuo illati, est sentiendum: quamvis Patres

interdum, sanguinem Christi qui per hoc vulnus effluxit, vocent pretium nostrum, quia erat portio massæ sanguinis, qui nobis in litrum efflue, & ablutionem nostram expresse.

264. In sensu quem proposuimus & admissimus, accipiendum est quod plerique Patres tradunt, Sacramenta fluxisse ex Christi latere. Ita D. Augustinus l. 2. de Symbol. ad Catech. cap. 6. SS. Cyrillus & Chrysostomus in cap. 19. Ioan. ad illud, *exiit sanguis & aqua*, & alij ad eadem verba. Minus enim commodè alij, censuerunt Sacramenta accepisse virtutem ex vulnere lateris Christi, quia passio Christi fuit totaliter consummata in illa postrema totius sanguinis Christi effusione. Nec commodius alij, referunt illud dictum Patrum, ad hoc quod effluxus aquæ & sanguinis è Christi latere, fuerit exemplaris causa Sacramentorum nostrorum. Aut ad hoc, quod sanguis ille erat pretium nostrum vel ad hoc, quod effluxus ille fuerit figura duorum præcipuorum Sacramentorum, Baptismi scilicet, & Eucharistiæ, quæ postrema expositio placuit. Sebastiano Oxomeni 3. p. q. 62. §. 21. & Valentio tomo 4. disp. 3. q. 3. p. 1. & Sayro lib. 5. de Sacram. c. 6. q. 3. num. 9. Non inquam adeò commodè videntur hæc interpretationes sententiæ Patrum proposuere. Nam Christi passio prout meritoria, non fuit consummata in lateris vulnere, quod mortem Christi est subsequutum. Neque item Christi sanguis prout pretium nostrum, ad redemptionem nostram conducens formaliter, spectandum est quatenus effusus post Christi mortem. Quod autem effluxus aquæ & sanguinis è latere, fuerit exemplar vel figura Sacramentorum, nihil refert ad intelligendum quod Patres affirmant, Sacramenta hausisse vim suam è Christi latere perfuso. Itaque dicendum videtur, idcirco Sacramenta dici hausisse vim suam è lateris Christi vulnere, quia illud vulnus fuit mortis Christi appendix, præuifa & acceptata à Christo superflite, atque adeò cum obiectiue fuerit meritorium, & se habuerit vt clausula totius Christi passionis à qua Sacramentorum virtus transiuit, non male ei tribuitur virtus Sacramentorum. Ita Soto in 4. d. 2. q. 1. *ad vltimum* & Med. 3. p. q. 50. art. 6. Malo ita benignè Patres in hac parte exponere, quam simpliciter repudiare, quod fecisse videtur Vigerius Cardin. in Decachordo Chorda 7. cap. 147. in fine.

265. Quod porro de merito diximus, negantes illud vulnere lateris Christi, atque dicendum est de satisfactione, contra Vegam lib. 7. in Conc. cap. 18. qui censuit plagam illam fuisse satisfactoriam, etiam si non meritoriam. Sicut animæ in purgatorio, post mortem, sunt incapaces meriti, non tamen satisfactionis. Sed negandum est animas purgatorij satisfacere cum tantum satisfaciunt. Præterquam quod est magna disparitas inter animam perfectionis capacem cum sensu doloris, & corporis Christi anima & sensu dolens planè destituti.

Tandem resurrectio Christi, non fuit meritoria efficienter, nec id voluit Apostolus, cum dixit Christum resurrexisse *propter iustificationem nostram*. Sed sensus est quem tradit Hilarius Diaconus in eum locum. Nempe resurrexisse Christum, vt ex eius tantæ potentie argumento, firmaremur in fide, sicque iustificationem adipisceremur, dato præsertim post eius clarificationem Spiritu sancto, cui sanctificatio tribuitur, (quod latè prosequitur hunc locum ita enodans Anto. Petri in anthen. Epistolæ ad Rom. cap. 18.) & ipso Christo reditu exemplar præbente eiusdem sanctificationis, & spiritualis Anastasis, de quo Iustinian. 1. Petri 3. v. 21. m. 14. Fortassis autem simpliciter diceremus, in his verbis traditus est *propter dilectam nostram, & resurrexit propter iustificationem nostram*, cōiunctionem illam, & non sumi copulatiue, ita scilicet vt ex antecedentibus & subsequentiis fiant quæ enunciationes, sed sumi copulatiue,

posuimus, ita ut vna exoritur enuntiatio. Itemque prepositionem *propter*, sumi aliter in priore membro, in quo sonat occasionem trahendi Christum, aliter in secundo, in quo designat veram causam finalem totius sententiae ex ambobus membris integratae: perinde ac si dictum esset; Christus occasione peccatorum nostrorum, in mortem & cladem, non perpetuam, sed resurrectionis subsequente reparatam, traditus est, ut iustificaret nos à peccatis nostris in sanguine suo.

Voluntas Christi, à primo via momento, usque ad eius clausulam meruit, consummans cum via meritum.

266. Nihil ergo Christus extra viam meruit, sed tantum durante via: Et quidem tota, ita ut à primo momento intrinseco vitae ad finem vsque, seu vsque ad primum instant extrinsecum vitae, sine interruptione meruerit. Et in primo quidem momento intrinseco meruisse Christum, est communis sententia, contra superius reiectam tementariè Durandi in 3. d. 18. q. 2. quæ Christi meritum ablegat ad tempus vsus rationis in peccatis vulgaribus, quando phantasia in Christo potest operari contentandè ad rectè intelligendum. Anterior enim non agnoscit in Christo aliam scientiam quàm beatam, quæ non potuit vsui esse ad meritum. Cum autem superius monstratum sit, scientiam infusam phantasiæ cooperationi nequaquam alligatam, vigentem in Christo ab initio; vniuersa hæc Durandi rationatio eueritur: eamque etiam conserunt Patres, qui passim in Sermonibus de Natiuitate & Circumcisione & pueritia Saluatoris, agnoscunt incommoda quæ Christus infans periculis, fuisse nobis meritoria, & v. d. Augustinus loquitur serm. 11. de tempore, [adnotat panos infantie, ex quibus facta sunt emplastra naturæ.] Item Ambrosius lib. 2. in Lucam, [Me illius inquit] infantie vagientis abluunt fleus, mea lacrymæ illius delicta lauantur. Apostolus quoque Hebr. 10. de Christo ingrediente mundum, & hunc dicente, ecce venio, affirmat eum meruisse; subdens, in quo voluntate sanctificati sumus, per oblationem corporis Iesu Christi, semel.

Ex quibus verbis, sunt qui colligant vel esse de fide Christum meruisse in primo instanti; vel id ad eum esse fidei proximam, ut sine periculo negari nequeat. Mihi vero quamuis inde non infirmum argumentum peti possum ad firmandam communem sententiam, Magistri in 3. d. 18. & passim Scholasticorum ibidem, nec non S. Thomæ 3. p. q. 34. art. 3. affirmantiam Christum meruisse in primo instanti intrinseco vitae; cum non minus ad merendum aptus iam tunc fuerit, quàm Angelos à primo productionis instanti meruisse, per uigatam est sententia: Tamen nihil occurrit, quod illam tantam certitudinem meriti Christi iam à primo instanti intrinseco, solidè euincat. Nam si quis dicat, *Peccata domini adiens, in qua erat seruus nequam, corripuit illa & creauit*: Non est sensus, Petri hæc præstitisse in primo instanti quo domini subijce, sed potest tota propositio vera esse, dummodò non ita multo post ab ingressu negotiorum perfecterit. Quidni ergo possit ad eundem modum accipi Apostolus verbis allegatis? Itaque merito Regula 2. 2. p. d. 4. rigorem censuræ à prædictis recentioribus in diluentes intortæ, despectui habet. Nihilominus tamen admitto meritum Christi in primo instanti intrinseco; quia quamuis non possit satis euinci ex verbis prædictis Apostoli, inde tamen haberi videtur, quod ex illis verbis constet, Christum sub vitæ meritum, saltemque aliquanto post, meruisse; offerendo de Patre, & dicendo, *ecce venio*: nec possit assignari ratio, quæ meriti Christi, eaque optima voluntas, in qua sanctificati sumus, dilationem antcipet sit passim. Præter ergo facturi videmur, si quod est Christi.

Theoph. Raynaudus Christum.

sto dignius, planèque difficultate vacat, ei tribuamus: ut scilicet ne prima quidem vitæ eius portio abierit in frugifera, ac sanctorum operum ordinis vitæ, atque ad eum etiam meriti expers.

267. Cæptum verò in eo primo momento sanctè operandi ac merendi exercitium, continuauit Christus per totam reliquam vitam; nullo planè vel tempore vel momento ad extrinsecum vsque instans quo disrupta est vitta aurea, & Christus vinctus desijt, sancta quæpiam operatione vacuo, atque ad eum etiam merito eidem operationi implantato. Non dico Christum vincta semper interna volitione quæ se primum Patri obtulit, per totam vitam continuata, meruisse; aut alijs quidem internis volitionibus, sed quæ ad primam illam perpetuè perseverantem compararentur ut actus imperati ad imperantem, meritum suum, iuge ac perpetuum fecisse: quod recentiores nonnullos censuisse, refert Vasquez 3. p. d. 75. cap. 4. Hoc ego non dico, quia ridiculum videtur, vel negare Christo varios actus voluntatis, vel vnum stabilem & immobilem infra amorem beatificum communisci. Sicut enim intellectus quoad actus ordinis vitæ, non erat perpetuè defixus in vna cognitione, sed nunc in hac, nunc in illa obiecta sancta ferebatur; ita voluntas quæ intellectus ductum sequebatur, nunc hunc nunc illum virtutis actum internum, pro varietate obiectorum per scientiam infusam exhibitorum, profundebar. Vnde meritorum Christi cumulus, perpetuè & sine intermissione accessionem accipiebat; ne tempore quidem somni vacante à sancto opere & merito: quia cum scientia infusa independens esset ab operatione phantasiæ, æquè intellectus, atque ad eum etiam voluntas in actum prodibant per tempus somni, ac alio quocunque.

Ita tamen varia hæc Christi merita per totam vitam continuata, concatenanda sunt cum passione, ut in hac tantum consummatum sit integrum meritum in actu secundo, cui Deus rependere statuerat tamquam præmium, salutem nostram. Non quod primò, anteriores quilibet actus non fuerint ad merendum illud præmium sufficientes: Aut secundò, quod aliquis Christi actus nobis impensus non sit, & in redemptionis nostræ meritum non cesserit, sed aliquid aliud à redemptione distinctum, nobis meruerit: Aut tertio, quod aliqui actus ad satisfaciendum pro peccatis & promerendam eorum absterfionem, alij autem ad dona gratiæ nobis promerenda sint à Christo destinati: Aut quarto quod anteriorum actuum aliqui ad meritum gratiæ, alij ad peccati absterfionem, mortis autem perpassio, & extremi cruciatu ad teleferationem cælestis patriæ fuerint à Christo directi: Aut denique quinto, quod vnicuique Christi meritum etiam in actu primo, ex omnibus eius operibus indissociabiliter contextum, sit inuehendum. (Hæc enim omnia, tametsi à varijs recentioribus in hanc rem tradita, vel non satis firma sunt, vel falsà & improbabilia, ut Vasquez sigillatim vrget 3. p. d. 75. cap. 4.) sed quod varia Christi merita varijs eius operibus conserata, collimant omnia in vnum & idem præmium salutis nostræ, ex peccatorum absterfione, & diuinorum supernaturalium munerum suppeditatione integratæ; etiam si peculiariter hoc præmium tribuatur passioni, quod Deus noluerit illud rependere anterioribus meritis, quantumuis singula in actu primo essent ad id sufficientissima, nisi hac clausula obfignarentur: quæ est aperta D. Thomæ sententia quodl. 2. art. 2. & insinuat Hebr. 2. ubi autor salutis nostræ, dicitur per passionem consummatus. Alia in hanc rem protuli superius, tractans finem aduentus Christi, sub finem capitis secundi, & non pauca Sayrus lib. 5. de Sacram. cap. 6. q. 2.

Obiter, quid, & quibus, Christus meruerit.

68. His ita de Christi merito constitutis, non est quod circa obiecta volitionem Christi meritoriarum, haerere hoc loco. Num quæ Christus meruit nobis explicanda sunt inferius tractando titulum capitis, ubi etiam expendemus an Christus fuerit caput Angelorum, eisque meruerit. Quæ verò spectant ad merita Christi pro seipso, aut exposita sunt superius, aut per se perspicua videntur. Ostensum enim est Christum non meruisse sibi unionem hypostaticam, meruisse autem sibi gratiam, & gloriam animæ, & omnia dona spiritualia primam gratiam sanctificantem consequentia, ordine naturæ. Nec quoad gloriam animæ refugantur, (vt videri in speciem posset, iuxta illa S. Augustini serm. 27. ex 40. nouis. [Vnum erat crucis consortium, non erat vnum premium. Quid dico? Das Christo premium, qui dator est premium?] Hæc inquam non aduersantur cuiusque merito gloria animæ Christi, sed tantum ei quo primū Christus obligasse gloria animæ per mortem, vt Latroni sancto obligit, de quo ibi sermo erat. Constat enim non sic obligasse Christo meritum gloria animæ, cum à primo momento sui esse, fuerit beata. Per se verò perspicuum videtur, ex innumeris scripturis quas Bellarminus l. 5. de Christo c. 9. & 10. ac Feuard. in append. ad Castrum v. *Christum* hæc si 7. appendunt; Christum per Passionem intrasse in sui corporis gloriam, ita vt non modò remotionem impedimentorum eius meruerit, vt Scotus in 3. d. 18. q. vnica §. *hoc viso*, pronuntiauit; sed etiam directè ipsam corporis gloriam meruerit.

Ex iisdem quoque sermionibus per se liquet, Christum exaltationem nominis super omne nomen, ac vt Apostolorum Princeps idcirco vocari, *posteriores gloria* accepisse. Vbi duplex error cauendus est. Vnus Theodori Mopsuesteni descriptus his verbis à Leonio Byzantio l. 3. contra Nestorium & Eutich. n. 36. In crucis initium Christū agis, pro se quidem non minùs quàm pro toto mundo moriturum, tanquam non posset aliter gloriam ascensus in cælum, & consessus ad dextera Dei assequi, nisi per martyrium consummatus. Hic est error longè etatissimus, cum & libertati Christi in morte subeunda aduerteretur, & gloriam naturali filio debitam vellet tantū esse promercedem, & tantundem sibi quantum nobis meruisse Christum asserat: qua ratione, remissionem peccatorum meruisse sibi Christum oportuisset. Quæ omnia sunt Catholico aueranda. Alter error hic quoque cauendus est Caluini qui 2. inst. c. 17. §. 6. Christum, nihil sibi promeruisse commentus est: cum tamen Apostolus tam disertè contestetur, Christum propter hoc exaltatū esse, quia passus est, ita vt humilitas quod habet D. August. tract. 104. in Ioan. claritatis meritum, claritas humilitatis premium fuerit. Hæc cum sint per se perspicua nec nisi frigidissimis ratiunculis à Caluino appetita, non videntur operosius astruenda, robustiusque firmanda. Obiter tantum inuenio, non repugnasse veritati Catholice de eo Christi merito S. Anselmum l. 1. cur Deus homo c. 9. cum latè contendit, exaltationē Christi, aliter illi quàm per mortem fuisse obuenturam. Hoc enim est verissimum, quia titulo filiationis naturalis, debebat Christum omnis honor & gloria. Tantum ergo voluit S. Anselmus: hunc titulum asserere, non autem alium quem protulimus meriti titulum excludere in quo non est diutius hærendum. Quare ad reliquas voluntatis Christi perfectiones pergamus, dimissis actibus eius secundis, de quibus hætenus.

Transitum ad voluntatis Christi perfectiones in actu primo. Virtutes morales, naturales in ea, ab initio.

69. Inter actus primos iisdem actibus secundis cor-

respondentes, alij sunt naturalis ordinis, alij supernaturales & infusi. Naturalis ordinis sunt, virtutes ille morales quas Philosophi agnouerunt: seu quorū honestas, non nititur regula Christiana, quia non transcendit conuenientiam cum homine vt prædicto natura rationali. Hæc virtutes, pauci conceptis verbis Christo tribuerunt. Diserte tamen eas Christo concessit Alanus 4. p. q. 12. memb. art. 1. proferens D. Augustinum 14. Trinit. c. 9. affirmantem virtutes morales perseuerare in beatitudine, quod de virtutibus ordinis naturalis accipiendum est, quandoquidem ibi S. Augustinus cum Tullio agit, eumque impugnat ob negatam perseuerantiam illam, quam de totis virtutibus ordinis nature cogitasse poterat homo Ethnicus. Eodem autem iure, pro hac de Christo sententia proferri possunt omnes Scholastici qui in 3. d. 33. tribunt Beatis virtutes morales, nulla facta restrictione ad solas infusas. Et sanctas virtutes morales ordinis naturalis, nihil habent aut inferunt quod Christum dedecet, cum neque statui beatitudinis, nec unioni hypostaticæ vlla ex parte aduersentur. Cur ergo hoc quoque decus voluntati Christi negabimus? Non est quidem actus naturalis ordinis per huiusmodi virtutes profusus, æquandus actui infuso & supernaturali: Est tamen bonus, & honestabilis per extrinsecum imperium actus infusus, sufficiens in finem suum actionem naturalem ex se despiciatorem & abiectiorem. Quare principium eius, non est habendum indignum quo voluntas non exclusis altioribus principijs exornetur. Est aliquæ eorum, in Christo & Beatis quibusvis, ob subiecti indefectibilitatem, non habent actus minus quod in nobis; nempe sciendi appetitum, eumque velut cogendi, vt velit rationi subesse, & moderationem quam agrè accipit, inter operandum admittite. Erit tamen his virtutibus semper saluum munus primarium, nempe prompta & expedita subiecti directio in honestatem naturalem quam habent propositam.

270. Ex qua ratione infert Vasquez 3. part. d. 4. cap. 2. has virtutes fuisse Christo diuinitus inditas ab initio, cum non decuerit Christum vilo vnquam tempore tardum esse in exercenda quomodolibet virtute quacunque. Sed hæc argumentatio facile infringi posset, exemplo scientiæ acquisitæ. Aquæ enim videtur dedecere Christum tarditas in naturalis scientiæ exercitio: Et tamen Christus non habuit ab initio scientiam naturalem per accidens infusam, vt supra vidimus. Proferunt quidem nonnulli, discrimina quadam inter scientiam, & virtutes ordinis naturalis, cur illa non debeat ab initio infundi per accidens: has autem par fuerit sic infundi. Sed reuera agrè satisfaciunt.

Aluarez 3. p. d. 32. idcirco ait, naturales scientias non debuissè infundi per accidens, quia infundendo scientias atque adeo species impressas obiectorum, intellectus agens, cuius munus est erueri species intelligibiles à sensibilibus illustrando phantasma, vacillet à munere proprio, mansissetque perpetuò circumsus in Christo, quod est incommodum. Nullum autem tale periculum perpetuò ferendi, imminerebatur voluntati, ex eo quod acciperet ab initio habitus moralium virtutum naturalis ordinis. Sed hæc doctrina nititur ruinoso fundamento. Intellectus enim agens secundum veram Philosophiam plenè alibi stabilis, non distinguitur à possibili, nec vlla phantasmatum illustratio, aut specierum ex illis eductio, est reuera admitenda: sed cum ad primam intellectionem sola determinatio per sympathiam ab inferiori facultate deforis excitata sufficiat, vi actus sic formati, imprimitur species, tanquam veligium quo recolli possit anterior intellectio, & locus esse vbi rebus intellectus circa illud obiectum negotiationibus. Ex quo patet, quantum species & scientiæ ordinis naturalis

tualis, fuissent Christo per accidens inditæ ab initio, nullam etas facultatem perpetuò feriatam: ac proinde discrimen propositum inter scientias, & virtutes naturalis ordinis, evanescit.

Aliud discrimen profert Val. 3. p. d. 1. quæst. 9. p. 2. ad 3. ex eo petendum, quod modus naturalis comparandi virtutes morales, imperfectionem contineat. Bellandum enim est, & oblectandum, ob remissum appetitum: qui confusus, Christum dedecuit, unde par fuit has virtutes infundi illi ab initio, non item naturales scientias, quorum ordinaria adeptio tali imperfectione vacante. Verum non minores imperfectiones, vulgari naturalium scientiarum adeptio coniunctas, adulterare liceret, nisi omnibus essent perspicua. Neque verò illa imperfectio quæ profertur, est de intrinseca ratione acquisitionis naturalis virtutum moralium.

Quare germana ratio discriminis inter scientias & virtutes naturales, cur hæc non illæ ab initio infundi per accidens Christo debuerint, inde petenda est, quod scientia non facit simpliciter bonum habentem, sicut fides virtus. Cuius proinde carentia etiam si inculpari, infert dedecentiam aliquam, quam ab initio remouenda à Christo, par fuit. Quod si Adamo hæc virtutes fuerint ab initio infusæ per accidens, ut fert concors Theologorum sententia, quam laicè stabilis Soares l. 3. Cômop. c. 1. à n. 5. quanto magis idem Christo erit tribuendum? Fuerunt igitur Christo inditæ hæc virtutes iam ab initio. Nec abs re de his quoque virtutibus accipere licet verba S. Basilij in Psalm. 44. ad illud dilecti infusam & odisti iniquitatem, quod sic glossat. [Reliqui quidem homines, labore & exercitatione, & attentione læpementis adsequuntur amorem honesti ac probiatis, & malitiæ totius detestationem. Tibi autem naturalis est ad boni prosecutionem propietas, & ad iniquitatis fugam perquam familiaris alienatio.]

Quæ virtutes Theologicae in Christi Voluntate.

271. Quæ de virtutibus moralibus ordinis naturæ habemus probabiliter diximus, fuisse scilicet in Christi voluntate, & quidem ab initio, certa esse debent de plerisque virtutibus ordinis supernaturalis, quas ponit quod pro duplici statu sectamur, in eas quæ sunt naturæ, & quæ sunt gloriæ: quia nullæ sunt speciales virtutes voluntatis collatæ in gloria, diuersæ ab ijs quæ in via fuerint præhabite. Itaque in ordine supernaturali, honestatunt Christi voluntatē, primò ex virtutibus Theologicis duæ posteriores, spes scilicet & charitas, & virtutes pie affectionis adiunctæ fidei ad intellectum potestate voluntatis intellegendum & capiendum in obsequium: licet enim hæc virtus spectet actum intellectus, inest tamen voluntati, eamque ad vigendum pro potestate intellectum, instruit ac munit.

Hæc ergo virtutum vna, citra vllum dubium fuit in Christo & quidem perfectissimè nempe charitas. Spem verò negant Christo Valentia 3. p. d. t. q. 7. p. 3. & Pœlanius 3. p. q. 7. art. 2. disp. 1. ac Bellarm. in Psalmum 11. v. 1. Valques d. 43. c. 1. Sed consequenter ad superius constituta, admittenda est in Christo virtus spei, cum Agidius Conine disp. 19. de actibus supernatur. nu. 145. & Beccano tract. de Incarnat. c. 8. quæst. 8. Et ratio est ex supra dictis manifesta. Spes enim est virtus vnius speciei infusæ, vterque motiuo pater. Vnde cum ostensum sit, aliquos actus spei in Christum viatorem cecidisse, non fuit ei neganda spes. Quamvis non sit dubium, quin defuerit Christo actus ille primarius spei à quo ipsam virtutis spei nomen ductum est, nempe erectio animi aduersus difficultates obsepientes ascensionem summæ boni, quæ Christo semper comprehensori tribui non potest. Quia tamen aliqui spei actus in Christo locum habuerunt, ut supra vidimus, merito eidem habitum damos. In quo est latum discrimen, inter si-

Theoph. Raynaud. Christum.

dem ac spem: nam fidei nullus planè actus Christo competit, aequè adeò neque habitus. De virtute pie affectionis adiunctæ fidei, quamvis contradictionem non involuerit, quod & ipsa & eius actus Christo inessent; tamen quia actus illius esset in Christo planè otiosus, (neque enim in Christum cadebat actus ille, volo credere), remouenda est à Christo virtus illa pie affectionis quæ ex parte ipsum respicit: admittenda verò, quæ ex parte poterat Christus diligere in alijs, actum volendi credere, quæ dilectio est actus eiusdem honestatis ac virtutis, cuius est ipsa volitio credendi, ut vniuersè dictum est cum de virtutibus l. n. 253. quamvis enim volitio ut alius credat, non sit actus fidei, tamen collucet eadem morali honestate, quæ volitio quæ ego ipse vellem credere; quæ est tota moralis honestas reperta in actu fidei: quia cum sit actus pertinet ad intellectum, nulla alia honestate morali afficitur, quam ea quæ ab actu voluntatis imperante perfunditur.

Quæ item virtutes morales, per se infusæ

272. Præter hos actus primos, honestatunt Christi voluntatem virtutes morales per se infusæ. Has enim, cum sint gratiæ sanctificantis connaturale satellitium, debitor non licet, inditas fuisse Christo, simul cum gratia sanctificante. Tantum dubitatio esse potest, de paucis quibusdam virtutibus moralibus, quæ quod imperfectionem supponant, vel materiam postulans Christo incongruentem, nullos actus in Christo habuerunt, vel habere poterunt. Exclousis verò actibus, siue defectu materiæ, siue aliam ob causam, habitus inutilis reddunt, frustra que conferunt. Quare videri potest, virtutes illas Christi voluntati defuisse. Eiusmodi in primis est poenitentia virtus, quam liquet supponere peccatum. Ideoque eam cadere in Christum, negant Valques 3. p. d. 42. c. 1. & ad q. 85. art. 4. dub. 2. Ragusa tom. 1. in 3. p. d. 68. Valentia t. 4. disp. 7. q. 2. p. 3. & preiuvat S. Thomas in 4. d. 14. q. 1. art. 3. quæstioncula 3. & So. o. ibid. quæst. 2. art. 5. Distinguit Agidius Conine disp. 1. de poenitent. num. 19. Nam virtutem ipsam seu habitum, foretur in Christo fuisse: actum, non item, quia supponit peccatum, cui nullus in Christo locus fuit. Et idem dici posse videtur de liberalitate, & magnificentia, ac magnanimitate; quarum materia Christo defuit. Esto enim habuerit Christus earum habitus, at saltem actu deficiente materia abfuerunt.

273. Mihi tamen nulla virtutum moralium prædictarum, defuisse Christo videtur, siue quoad habitus, siue quoad actus. Nam liberalitas Christi, in pretiosissimis opibus dispendiendis emicent splendidissime. Nec enim rectè faciunt, qui liberalitatem ad solam sensibilem materiam V. G. pecuniariam restringentes, eam Christo abrogant; cum tamen liberalitatis veræ materia latius pateat, ut Snares rectè censuit disp. de Iustitia Dei sect. 1. à num. 27. Magnificentiam quoque prodidit in structura præcellentissimi operis, qualem nemo eorum qui magnificentissimi audierunt, vnquam perfecit, nempe Ecclesiæ sanctæ. Sed & magnanimitatem heroicam, quæ ex parte ad fortitudinem pertinet magnanimitas, exercuisse Christum constat, in grauissimis & arduissimis discriminibus. Nec minus præfulsit in Christo magnanimitas, Quæ ex parte spectat ad Temperantiam, estque generosa animi erectio, aduersus pusillitates honorum nostratum, & gloriæ fluxæ ac euanidæ. Tota enim Christi vita, fuit honorum humanorum, verius sumi ac sumi secularis, conculcatio. Postremò poenitentia quamvis non possit Christo tribui prout respiciens actum à quo vulgo nomen habet; nempe dolorem de peccato proprio per ipsummet poenitentem admissio, Christus enim recte culpam non potuit, qui peccatum non fecit, nec inuen

numerata esse ab Isaia. Si autem omnia numerarentur, æquatura esse numero, virtutes per se infusas voluntati. Fuit ergo in Christo virtutum plenitudo, & ut loquitur Petrus Cellerus l. de panibus cap. 6. [Rex iste virtutum, omnium gratiarum curiam, in pectore, & in anima sua convocat.] Pulchre item Autor tract. de pulch. apud Bernardum cap. 1. 6. [Nullus flos, id est, nulla virtus, per quemcumque florem significata, deest virtuti. Quæ enim virtus deest, in Domino virtuti non deficit. Quæ enim virtus deest, in Domino virtuti non deficit.] Virum totum ex virtutibus factum, dicere licet, ut patet Boetii phrasi lib. 2. de consol. cap. 4. & Tertulliani l. 3. in Marcio. cap. 9.

Beatitudines, in Christi voluntate.

276. Eadem ex causa ex qua constitutum est, fuisse in Christo dona habitualia Spiritus sancti, statuendum est fuisse quoque in Christo habitus correspondentes beatitudinibus, ut vocant. Nam beatitudines actuales, nihil aliud sunt quam actus virtutum infusarum habituum, quatenus peculiari quadam ratione conducent ad illam beatitudinem consequendam, quæ constituitur per actum assignatis à Christo prædictis illustribus actibus virtutum, ut tradit Gabriel. in 3. d. 34. conclus. vltima. Nec aliud voluerunt Gerſo tract. de beatitudinibus, & alii, qui beatitudines à donis Spiritus sancti, & à virtutibus distinxerunt. Tantum quippe voluerunt, actus illos ad beatitudinem illis in Evangelio propolitam comparandam præcellentes, non esse vulgares actus virtutum aut donorum, sed eximios donorum. Distinctio autem specifica beatitudinum à virtutibus & donis, nec in Scripturis & Patribus fundamentum habet, nec solida ratione stabiliri potest. Quam enim diversam rationem formalem motivam assignare liceat beatitudinibus actualibus, quæ non sit actus donorum atque virtutum communis? Imo admodum verisimile est, actus quoscumque donorum & virtutum infusarum ad voluntatem pertinentium, possideat beatitudines, prout interuentu talium actuum pertingitur ad eximium illud bonum quod eis in Evangelio attribuitur; puta habere speciales ius ad regni celorum, possidere terram, videre Deum, & alia Matthei 5. & Lucæ 7. enumerata, vel alia similia quæ correspondere possunt aliis donorum aut infusarum virtutum actibus, præter illos quos Christus recensuit, quia non intererat eius, recensere omnes: Itaque cum actus beatitudinum non discrepent ab actibus virtutum atque donorum, perspicue sequitur, beatitudines habituales non discrepare ab habitibus virtutum atque donorum. Proindeque sicut in Christi voluntate, fuerunt dona atque virtutes ad voluntatem pertinentes, ita & beatitudines habituales æque ac actuales, de quibus est illud Originis homil. 38. in Lucam. [Omnes beatitudines quas locutus est in Evangelio Iesus, suo firmat exemplo & quod docuit proprio testimonio probat. Beati, inquit, mites. Huic simile est de semetipso: *Disce à me quoniam mitis sum. Beati pacifici*: Et quis alius ita pacificus, ut Dominus meus Iesus, qui est pax nostra, qui solus inimicitiam, & in suam eam carne destruxit? Beati qui persecutionem passi sunt propter iustitiam. Nemo sic persecutionem patitur propter iustitiam, ut Dominus Iesus, qui pro peccatis nostris Crucifixus est. Omnes igitur beatitudines in semetipso Dominus ostendit. Ad quam similitudinem etiam illud quod dixerat. Beati fientes, ipse flevit, ut huius quoque beatitudinis faceret fundamenta.]

Summa capituli, & usus doctrinae.

277. Breuiculus capituli hic est. In Christo locum habere omnes actus humane voluntatis, ordinis naturæ, gratiæ, & gloriæ; efficaces, & inefficaces statum Christi non dedecentes; nominatimque inter naturales actus tristitia voluntatis, & electio. Inter infusos vo-

tum & iuramentum, amorque à beatifico distinctus, reuerentialis timor Dei, ac spes actualis quorundam obiectorum, & specialiter gloriæ corporis; denique inter actus gloriæ, delectatio beatifica perennis, nullum unquam dolorum cumulo intercisit. Et non potuit quidem in volitionibus ad duos extremos ordines spectantibus, fundari meritum: fundatum tamen est in volitionibus secundæ ordinis; cum respectu nostri, tum etiam respectu minorum quorundam ipsius Christi bonorum, ut exaltationis, & gloriæ corporis. Omnes denique virtutes, prædictis Christum non dedecentibus actibus correspondentes, Christo inexistunt, poenitentia ac spe habituali non exclusis, ac caritate pro gratiæ & gloriæ ordine eiusdem cum nostra rationis, retenta; nec multiplicata essentialiter. Quia verò donorum Spiritus sancti actualium voluntati insidentium, nec non beatitudinum Evangelicarum principia, à virtutibus non discrepant; dona quoque illa primordialia, & beatitudinis fontes, voluntati Christi inexistisse, ratum esto.

Vltimæ doctrinæ copiosum suppeditabit caput sequens.

CAPVT V.

Hortus Domini sigillatim illustratus; siue exquisita perfectionis præcipuarum Christi virtutum, specialis expressio, magnam partem ex Patrum Symbolis.

278. **M**onstratum hæcenus est, fuisse in Christi voluntate, virtutum omnium statum beati consentanearum perfectiones, quæ est illa corona gloriæ qua coronandum Christum prophetauerat Salomon, interprete B. Ambrosio serm. 15. in Psal. 115. in præfatione. Hefychius verò lib. 2. in Levit. cap. 8. ait hoc esse rationale iudicii duodecim pretiosis lapidibus exornatum. Concinne item Rupertus lib. 1. de oper. Spiritus sancti cap. 18 hæc ipsa ex causa, animam Christi vocat paradisi deliciarum, in quo consistat visantur omnis generis plantæ frugiferae. Et cap. 20. cur Spiritus sanctus in Christum specie columbæ, non flammæ, aliavæ aliqua descenderit, rationem inde petit, quod tota gratiæ & donorum ac virtutum eam affectandam plenitudo, non pars dumtaxat eius aliqua, Christo sit collata: quod per animal multimembre scitè expressum, observatur.

Christi voluntas, hortus virtutum omnium.

Autor tract. de pass. Dom. apud Bernardum cap. 1. 6. videtur ut omnium florum hortum, voluntatem Christi proponere. [Nam inquit] propterea exinanivit semetipsum formam servi accipiens, & plantatus est in terra nostra, & corporis nostri deformitatem accepit, frondosusque, & floruit, & fructus plurimos attulit; ut per hoc quod nostræ humanitati vnitus est, suæ divinitati nos vniret. Sed quia sine flore non perveniret ad fructum, floruit ille benignus, Iesus. Qui sunt flores eius, nisi virtutes? Numerat paulo post specialiter, in his floribus, violam humilitatis, lilium castitatis, rosam patientiæ & caritatis, & florem abstinentiæ, quem crocum dicunt. Estque hæc virtutum Christi comparatio, cum amoenissima, cum commodissima. Quamquam autem Christum sub ratione vnius floris sæpè proponant Patres & Scripturæ, idque ad hoc Christi decus considerandum, rectè æstimanti posset sufficiens videri, iuxta Originis sententiam l. 5. contra Celsum, ubi Christum ipsam virtutem esse ait, non hanc illamve, sed communiter virtutem: tamen sigillatim hæc ornamenta spectare, vilius erit. Ideoque proposui illustrationem horti, in quo scilicet non vnus, sed omnes spectantur flores virtutum. Nec est ea appellatio nova.